

Alkoholpolitik

Sammanfattning

I betänkandet behandlas ett drygt femtiotal motionsyrkanden i olika alkoholfrågor från den allmänna motionstiden 2001. Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden främst med hänvisning till utskottets tidigare ställningstaganden.

I betänkandet finns 25 reservationer och 1 särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden	6
Alkoholpolitikens inriktning.....	6
Utskottets ställningstagande	11
Alkoholförebyggande åtgärder och forskning	11
Utskottets ställningstagande	15
Detaljhandelsmonopolet, åldersgränser m.m.	15
Utskottets ställningstagande	18
Serveringsbestämmelser m.m.	19
Utskottets ställningstagande	22
Försäljning av folköl.....	23
Utskottets ställningstagande	25
Alkoholreklam m.m.....	25
Utskottets ställningstagande	27
Alkoholfrågor i övrigt.....	27
Utskottets ställningstagande	28
Reservationer.....	30
Särskilt yttrande.....	43
Förteckning över behandlade förslag.....	44
Motioner från allmänna motionstiden.....	44

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Alkoholpolitikens inriktning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:U301 yrkande 49, 2001/02:So275 yrkandena 1 och 16, 2001/02:So396 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So410, 2001/02:So497 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So507 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So616 yrkandena 1, 10 och 11, samt 2001/02:So629 yrkande 3.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (v)

Reservation 3 (kd)

Reservation 4 (c)

Reservation 5 (fp)

2. Information och opinionsbildning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:So275 yrkande 4, 2001/02:So497 yrkande 3, 2001/02:So505 yrkande 3, 2001/02:So612 yrkande 13 och 2001/02:So616 yrkande 12.

Reservation 6 (m)

Reservation 7 (kd)

Reservation 8 (fp)

3. Lördagsöppet

Riksdagen avslår motion 2001/02:So612 yrkande 12.

Reservation 9 (kd)

4. Genderperspektiv inom alkoholforskningen

Riksdagen avslår motion 2001/02:So396 yrkande 4.

5. Systembolagets detaljhandelsmonopol

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:So214, 2001/02:So217, 2001/02:So255, 2001/02:So275 yrkande 6, 2001/02:So281 och 2001/02:So320.

Reservation 10 (m)

6. Gårdsförsäljning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:So242 och 2001/02:So541.

Reservation 11 (m)

7. Auktioner m.m. av alkoholdrycker

Riksdagen avslår motion 2001/02:So275 yrkande 13 delvis.

Reservation 12 (m)

8. Åldersgränser

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:So221, 2001/02:So275 yrkande 7 och 2001/02:So517.

Reservation 13 (m)

9. Bassortiment

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:So430 och 2001/02:So556.

Reservation 14 (m)

10. Serveringstider m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:So275 yrkandena 8 och 10–12, samt 2001/02:So438.

Reservation 15 (m)

11. Lämplighetskravet

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:So275 yrkande 14 och 2001/02:A317 yrkande 27.

Reservation 16 (m)

Reservation 17 (v)

12. Förstärkt tillsyn m.m.

Riksdagen avslår motion 2001/02:So275 yrkande 15 delvis.

Reservation 18 (m)

13. Alkoholpolitiska olägenheter

Riksdagen avslår motion 2001/02:So616 yrkande 8.

14. Undantag från alkohollagens bestämmelser

Riksdagen avslår motion 2001/02:So542.

Reservation 19 (m)

15. Tillsyn över folkölsförsäljningen

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:So275 yrkande 15 delvis och 2001/02:So616 yrkande 9.

Reservation 20 (m)

16. Tillståndsplikt

Riksdagen avslår motion 2001/02:So495 yrkandena 14 och 15.

Reservation 21 (mp)

17. Ändrade regler för marknadsföring m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:So275 yrkande 9 och 2001/02:So616 yrkande 5.

Reservation 22 (m)

Reservation 23 (v, mp)

18. Indirekt reklam

Riksdagen avslår motion 2001/02:So629 yrkande 2.

19. Representation

Riksdagen avslår motion 2001/02:So275 yrkande 13 delvis.

Reservation 24 (m)

20. Definitioner av alkoholdrycker

Riksdagen avslår motion 2001/02:So396 yrkande 3.

21. Varningstexter

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:So469 och 2001/02:So507 yrkande 3.

Reservation 25 (kd)

Stockholm den 5 februari 2002

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Conny Öhman (s), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Lars U Granberg (s), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp), Lars Elinderson (m) och Marianne Samuelsson (mp).

Utskottets överväganden

Alkoholpolitikens inriktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett antal motionsyrkanden gällande alkoholpolitikens inriktning, främst med hänvisning till tidigare ställningstaganden och att flera av motionsyrkandena får anses åtminstone delvis tillgodosedda genom den politik som för närvarande bedrivs.

Jämför reservationerna 1 (m), 2 (v), 3 (kd), 4 (c) och 5 (fp).

I *motion So275 av Chris Heister m.fl. (m)* yrkas tillkännagivande om en ny svensk alkoholpolitik (*yrkande 1*). Motionärerna anför att en ny alkoholpolitik kräver en kombination av samverkande åtgärder. Onödiga begränsningar och krångel måste tas bort. Svartsprit och kriminalitet måste bekämpas genom förstärkta resurser till bl.a. tullen. Den legala och beskattade alkoholens tillgänglighet måste öka och dess pris sänkas. För att effektivare kunna minska skadorna måste arbetet mot alkoholens skadeverkningar ske mer målinriktat mot vissa riskgrupper och storkonsumenter. Motionärerna anför vidare att de sedan länge hävdar att det bästa sättet att få ett bättre förhållningssätt till alkohol är genom upplysning och information. I motionen begärs vidare tillkännagivande om alkoholpolitiken i ett gränslöst Europa (*yrkande 16*). Motionärerna anför att en större öppenhet för andra länders traditioner är påkallad om Sverige skall kunna påverka alkoholpolitiken i Europa. På flera håll i världen pågår arbete med att informera och upplysa om alkoholen utifrån ett öppet och positivt perspektiv. Det främsta exemplet är, enligt motionärerna den kanadensiska delstaten Québec, där en omfattande liberalisering av alkohollagarna har kombinerats med ett omfattande upplysningsarbete. Erfarenheterna från Kanada och även Nya Zeeland visar att man kan liberalisera alkoholpolitiken och samtidigt genom informationsåtgärder m.m. få till stånd en minskad alkoholkonsumtion.

I *motion So396 av Rolf Olsson m.fl. (v)* yrkas tillkännagivande om den alkoholpolitiska inriktningen (*yrkande 1*). Motionärerna anför att det är oerhört viktigt att Sverige strävar efter att behålla den traditionellt restriktiva alkoholpolitiken som bygger på ett folkhälsoperspektiv och som innebär begränsningar i tillgänglighet och aktiv användning av prisinstrumentet. Vidare begär motionärerna tillkännagivande om svensk alkoholpolitik i EU (*yrkande 2*). Motionärerna anför att den svenska restriktiva alkoholpolitiken måste upprätthållas och att Sverige bör verka för att påverka EU i denna riktning. Vidare bör Sverige inom ramen för EU-samarbetet aktivt driva dels använd-

ningen av höjda skatter som prisinstrument, dels begränsad tillgänglighet, inte minst för ungdomar och dels att reglerna för trafiknykterhetsbrott skärps. Sverige bör dessutom inom ramen för EU-samarbetet verka för begränsning och i förlängningen avveckling av alkoholreklam och marknadsföring av alkohol i EU-länderna.

I *motion U301 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om att bättre hävda svensk alkoholpolitik (*yrkande 49*). Motionärerna anför att den svenska alkoholpolitiken inte längre kommer att kunna begränsa alkoholkonsumtionen, vilket kommer att leda till medicinska såväl som sociala skador. För att begränsa folkhälsoskadorna av en ökad alkoholkonsumtion är det viktigaste som kan göras att sträva efter att upprätthålla den aktiva prispolitiken och detaljhandelsmonopolet så långt det är möjligt. Enligt motionärerna är det också, med tanke på tendensen till att ungdomars konsumtion av alkohol ökar, synnerligen viktigt att poängtera det alkoholförebyggande arbetet bland yngre. I *motion So497 av Kerstin Heinemann m.fl. (yrkande 2)* framställs ett yrkande med liknande innehåll. I motionen begärs vidare tillkännagivande om beroende och missbruk (*yrkande 1*). Motionärerna anför att drogberoende innebär att missbrukaren upphäver sin egen frihet samtidigt som han eller hon i de flesta fall även skadar andra människor, sin familj eller andra anhöriga. Alkoholmissbruk och drogbruk undergräver vidare förutsättningarna för att ta självständiga och välgrundade beslut. Därför bör, enligt motionärerna, den liberala staten i denna fråga, såväl som i andra, agera aktivt för att skapa förutsättningar för att alla individer, och inte endast de med goda förutsättningar, skall ha möjlighet att leva självständiga liv.

I *motion So616 av Göran Magnusson m.fl. (s, v, kd, c, fp, mp)* begärs tillkännagivande om internationell alkoholpolitik (*yrkande 1*). Motionärerna anser att alkoholdödligheten, särskilt vad beträffar de unga, måste reduceras i ett framtida Europa. Regeringen bör ta initiativ gentemot WHO:s Europaregion i avsikt att skapa förutsättningar för att de europeiska alkoholkonferenserna skall kunna fortsätta. Dessutom bör Sverige agera för en fortsatt offensiv hållning från WHO:s sida när det gäller att implementera en alkoholpolitik som bidrar till ökad folkhälsa. I motionen begärs vidare tillkännagivande om alkoholens kostnader (*yrkande 10*). Motionärerna pekar på att den gemensamma notan för samhälle och individer för alkoholen är dyr. I samma motion begärs tillkännagivande om alkohol och sjukvård (*yrkande 11*). Då alkoholrelaterade skador och sjukdomar utgör en avsevärd belastning på sjukvården är enligt motionärerna tiden inne att börja diskutera en särskild alkoholskadeavgift för att täcka de sjukvårdskostnader som uppstår som en följd av alkoholkonsumtion.

I *motion So507 av Tuve Skånberg och Holger Gustafsson (båda kd)* begärs tillkännagivande om att utvärdera hur Sverige uppfyllt åtagandet att verka för att alkoholkonsumtionen skall minska med 25 % mellan 1980 och 2000 (*yrkande 1*). Vidare begärs tillkännagivande om att verka för att skapa alkoholfria perioder och situationer s.k. vita zoner (*yrkande 2*). Motionärerna föreslår

att riksdagen skall verka för att fyra "vita zoner" skapas, dvs. perioder och situationer i livet som skall vara helt alkoholfria: under graviditeten, under barns uppväxt, i trafiken och på arbetsplatsen.

I *motion So629 av Elver Jonsson (fp)* begärs tillkännagivande om att Sverige bör ge stöd till Världshälsoorganisationen som riktas speciellt till arbetet med att föra ut den alkoholpolitiska handlingsplanen och andra alkoholpolitiska dokument (*yrkande 3*).

I *motion So410 av Nils-Erik Söderqvist och Berndt Ekholm (båda s)* begärs tillkännagivande om tillskapandet av aktiviteter för mångkulturella grupper (*yrkande 1*) och att organisationer ges stöd för att skapa alkoholfria miljöer för invandrare och flyktingar (*yrkande 2*). Motionärerna pekar på det faktum att så gott som uteslutande alkoholfria miljöer erbjuds i det offentliga sällskapslivet innebär en kraftig social och moralisk kulturrock för dem som kommer från ett muslimskt land, där barn, ungdomar och vuxna vistas i miljöer som enbart erbjuder cider, juicer och mineralvatten i butiker och restauranger. När regeringen nu skall verkställa den alkoholpolitiska handlingsplanen och kommunerna skall genomföra av riksdagen antagna principer enligt handlingsplanen måste frågan om alkoholfria miljöer i det offentliga rummet få en särskild betydelse.

Bakgrund och tidigare behandling

Regeringen har i *proposition 2000/01:20 Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador* (s. 38 f.) bl.a. angett mål för alkoholpolitiken. Som särskilt prioriterat delmål anges att undanröja den illegala alkoholhanteringen. I planen anges vidare att den illegala tillverkningen och smugglingen av spritdrycker är ett allvarligt samhällsproblem som måste bekämpas.

Socialutskottet har, med anledning av propositionen i *betänkande 2000/01:SoU8* med samma namn som propositionen bl.a. behandlat motionsyrkanden rörande alkoholpolitikens inriktning. I betänkandet, till vilket hänvisas, ges en bakgrundsbeskrivning av frågans tidigare behandling i riksdagen. I sin bedömning anförde utskottet bl.a. följande (s. 16).

Utskottet konstaterar att EU-medlemskapet förändrat det som tidigare utgjorde viktiga delar av alkoholpolitiken. Medlemskapet innebär bl.a. att införselkvoterna för alkoholdrycker för privat bruk kommer att höjas stegvis fram till år 2004 då en anpassning skall ha skett till EU:s regelsystem. Den anpassning som Sverige måste göra är inte oproblematisk. Möjligheten att använda det s.k. prisinstrumentet för att påverka tillgången på alkohol försvagas. Höjda införselkvoter kommer, om åtgärder inte vidtas, att medföra att gränshandeln med alkohol successivt kommer att öka liksom troligen också den illegala handeln och försäljningen av alkohol. Det finns, enligt utskottet, anledning att hysa oro för att alkoholskadorna kommer att bli fler genom att totalkonsumtionen sannolikt kommer att öka under de närmaste åren. Utskottet anser att de negativa effekterna av denna anpassning kraftfullt måste motverkas. Utskottet ställer sig bakom förslaget till handlingsplan i vilken grundvalarna för en al-

koholpolitik efter de förändrade förutsättningar som nu föreligger läggs fast.

Socialutskottet vidhåller att den svenska alkoholpolitikens ambitionsnivå måste vara fortsatt hög. Det övergripande målet för den svenska alkoholpolitiken bör ligga fast, nämligen att politiken även fortsättningsvis skall syfta till att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Utskottet delar bedömningen att målet bör nås genom åtgärder mot skadligt dryckesbeteende och genom att sänka den totala alkoholkonsumtionen. Utskottet anser att insatser för barn och ungdom är särskilt viktiga.

Möjligheterna att begränsa alkoholens tillgänglighet genom nationella åtgärder har minskat de senaste åren, och en förskjutning måste enligt utskottet ske mot såväl lokala som internationella insatser för att minska alkoholskadorna. Handlingsplanen ger kommunerna en viktigare roll vad gäller att utveckla och samordna den lokala alkoholpreventionen. Utskottet ser positivt på att det lokala ansvaret i det alkoholförebyggande arbetet ökar och förstärks. Utskottet anser att förstärkta åtgärder behövs när det gäller särskilda stödinsatser för riskgrupper och individer med riskbeteende, vård- och behandlingsinsatser, opinionsbildning och information, begränsning av tillgängligheten och marknadsföringen av alkoholdrycker, kompetensutveckling, uppföljning av konsumtions- och skadeutvecklingen samt alkoholforskning. Även bedömningen att det internationella arbetet på alkoholområdet, främst inom EU och WHO, bör utvecklas och förstärkas gillas av utskottet. Utskottet vill särskilt framhålla vikten av Sveriges medverkan i utarbetandet av en ny EU-strategi på alkoholområdet. Som utskottet tidigare anfört finns nu inom EU ett större intresse för samarbete för att begränsa alkoholens skadeverkningar. Sverige har därför möjlighet att med andra medlemsländer utforma en effektiv social och ansvarsfull alkoholpolitik som gagnar folkhälsan inom unionen.

Sammanfattningsvis godkänner utskottet huvudinriktningen för alkoholpolitiken, nämligen att intensifiera det samordnade lokala arbetet i landets kommuner och att ytterligare förstärka arbetet på europeisk och internationell nivå.

Aktuella motioner avstyrktes. Till betänkandet fogades i denna del reservationer från (m), (kd), (c) och (fp). Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:144).

Socialutskottet har därefter ånyo, med anledning av *proposition 2000/01:97 Vissa ändringar i alkohollagen, i betänkande 2000/01:SoU19* med samma namn som propositionen bl.a. behandlat motionsyrkanden rörande alkoholpolitikens inriktning. I betänkandet, till vilket hänvisas, anförde utskottet i sin bedömning bl.a. följande (s. 13.).

Riksdagen har så sent som i februari 2001 ställt sig bakom regeringens proposition 2000/01:20 med förslag till handlingsplan för att förebygga alkoholskador. Det kan konstateras att flera av de frågor motionärerna nu tar upp behandlades av utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 2000/01:SoU8. Utskottet vidhåller vad det anfört i det betänkandet. Därutöver vill utskottet peka på att regeringen särskilt lyft fram kampen mot den illegala alkoholhanteringen och att åtgärder vidtas bl.a. när det gäller alkoholsmuggling. Vidare har kommittén för att genomföra alkoholhandlingsplanen ålagts att utföra en omfattande alkoholförebyggande verksamhet, bl.a. med särskild inriktning på ungdom och opinionsbild-

ning för att motverka den illegala alkoholhanteringen. När det gäller situationen för gruppen barn till missbrukare bedömer utskottet att denna fråga omfattas av Socialstyrelsens och Folkhälsoinstitutets pågående arbete på missbruksområdet.

Aktuella motioner avstyrktes. Till betänkandet fogades i denna del reservationer från (m) och (fp). Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:260).

Socialutskottet har i *betänkande 2000/01:SoU10 Hälso- och sjukvårdsfrågor* behandlat ett motionsyrkande (v) innefattande förslag om att läkemedelsföretagen bör åläggas att solidariskt anslå medel till en fond för bl.a. stöd till läkemedelsberoende personer. Utskottet ansåg sig inte kunna ställa sig bakom motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:194). Mot utskottets beslut reserverade sig v.

Vidare har Riksdagens skatteutskott i *betänkande 2000/01:SkU17 Allmänna motioner om punktskatter* behandlat ett yrkande från Kristdemokraterna om en särskild avgift på alkoholdrycker för att finansiera bl.a. hälso- och sjukvårdens kostnader för alkoholrelaterade skador. Utskottet som avstyrkte motionen anförde därvid följande.

När det gäller yrkandet i motion Sk774 om en särskild avgift på alkoholdrycker för att finansiera bl.a. hälso- och sjukvårdens kostnader för alkoholrelaterade skador skall erinras om att utskottet tidigare i olika sammanhang tagit avstånd från specialdestinerade skatter med motiveringen att de verksamheter som motionärerna vill gynna bör underställas en normal budgetprövning. Utskottet finner inte skäl att göra någon annan bedömning med anledning av nu aktuellt yrkande.

Riksdagen följde utskottet (prot.nr. 2000/01:91).

Av direktiven för *Alkoholkommittén* (dir. 2001:22) framgår bl.a. att en särskild kommitté skall tillsättas med uppdrag att samordna insatserna på nationell nivå för att förebygga alkoholskador. Kommittén skall i samspel med kommuner och landsting stimulera insatserna på regional och lokal nivå. Kommittén skall också i vissa delar svara för genomförandet av den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador. Dessutom får kommittén i uppdrag att svara för information och opinionsbildning nationellt och att genomföra seminarier, konferensserier etc. som syftar till att förankra innehållet i planen och stimulera utvecklingen av olika verksamheter. Av direktiven framgår vidare att kommittén i arbetet skall samverka med berörda myndigheter, kommuner, landsting, intresseorganisationer, ideella föreningar, folkrörelser, branschorganisationer, företag, m.fl. kring bruk av alkohol, dess risker och skadeverkningar. Kommittén skall för att stimulera utvecklingen av ett långsiktigt arbete verka under hela den period som handlingsplanen spänner över, dvs. till och med år 2005. Kommittén skall årligen redovisa sin verksamhet till regeringen och avlämna sin slutrapport senast den 31 december 2005. Enligt direktiven är utgångspunkten för kommitténs arbete de prio-

riteringar som gjorts i den nationella handlingsplanen. Särskilt prioriterade delmål enligt handlingsplanen är att

- ingen alkohol skall förekomma i trafiken, på arbetsplatser eller under graviditeten,
- åstadkomma en alkoholfri uppväxt,
- skjuta upp alkoholdebuten,
- minska berusningsdrickandet,
- åstadkomma fler alkoholfria miljöer,
- undanröja den illegala alkoholhanteringen.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen under de senaste åren behandlat motionsyrkanden rörande den svenska alkoholpolitiken, senast i juni 2001 då riksdagen godkände utskottets betänkande 2000/01:SoU19. Flera av de spörsmål som nu tas upp av motionärerna behandlades av utskottet i detta betänkande eller i det av riksdagen godkända betänkandet 2000/01:SoU8 Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador. Utskottet vidhåller vad det anfört i dessa betänkanden och vill i samband därmed erinra om det omfattande uppdrag för att förebygga alkoholskador som Alkoholkommittén erhållit. Motionerna, So396 (v) yrkandena 1 och 2, So410 (s), So497 (fp) yrkandena 1 och 2, So507 (kd) yrkandena 1 och 2, So616 (s, v, kd, c, fp) yrkandena 1, 10 och 11, So629 (fp) yrkande 3 samt U301 (fp) yrkande 49 får anses åtminstone delvis tillgodosedda med det anförda.

Utskottet delar inte inställningen till alkoholpolitikens inriktning sådan den framförs i motion So275 (m) yrkandena 1 och 16. Motionsyrkandena avstyrks.

Alkoholförebyggande åtgärder och forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett antal motionsyrkanden rörande alkoholförebyggande åtgärder och forskning, främst med hänvisning till tidigare ställningstaganden och pågående arbeten inom såväl Statens folkhälsoinstitut som inom ramen för Alkoholkommitténs uppdrag. Jämför reservationerna 6 (m), 7 (kd), 8 (fp) och 9 (kd).

I motion So275 av Chris Heister m.fl. (m) yrkas tillkännagivande om effektivare evidensbaserad information om alkohol och om risker samt om evidensbaserade åtgärder i alkoholförebyggande arbete (*yrkande 4*). Motionärerna pekar på att Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) nyligen har visat att miljarder kronor ”slängs” bort i missbrukarvården genom att endast

allmän stödbehandling ges. I stället bör kognitiv beteendeterapi, tolvsstegsbehandling, t.ex. Minnesotamodellen, samt strukturerad interaktionell terapi användas.

I *motion So396 av Rolf Olsson m.fl. (v)* begärs tillkännagivande om alkoholforskning och genusperspektiv (*yrkande 4*). Motionärerna anför att det finns ett stort behov av forskningsinsatser när det gäller unga flickor och vuxna kvinnors alkoholvanor och missbruk. Det föreligger vidare ett stort behov av informationsinsatser till dem som arbetar med ungdomar samt till socialtjänst och sjukvårdspersonal. Vidare pekar motionärerna på att det finns skillnader i kvinnors och mäns, flickors och pojkars livsvillkor och en könsmaktsordning till kvinnors och flickors nackdel. Det gäller också i förhållande till alkohol, anføres det.

I *motion So497 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om satsningar på att minska yngres missbruk (*yrkande 3*). Motionärerna anför att alkoholkonsumtionen ökar i Sverige och det även bland ungdomar. Det behövs ett brett åtgärdsprogram för att komma till rätta med problemet. Enligt motionärerna kan droginformation, som dessutom är billig, fungera förebyggande. Det är därför oroväckande när alltfler barn inte längre får någon information.

I *motion So612 av Lars Gustafsson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivande om att noga följa utvecklingen av lördagsöppna systembolag (*yrkande 12*). Motionärerna pekar på att ökat våld i hemmen har konstaterats på flera orter där man har lördagsöppna systembutiker. Utvecklingen av det fullskaleförsök som nu genomförs med lördagsöppna systembolag i hela landet måste därför noga följas. Vidare begär motionärerna tillkännagivande om alkohol och andra droger (*yrkande 13*). Motionärerna konstaterar att alltfler ungdomar konsumerar mycket alkohol och prövar narkotika. Ett växande problem är tillverkning och smuggling av illegal sprit. Enligt motionärerna fordras det kraftfulla åtgärder. Därvid måste de ideella organisationerna och deras kunskap tas till vara på bättre sätt.

I *motion So505 av Tuve Skånberg (kd)* begärs tillkännagivande om behovet av insatser för att minska flickors alkoholbruk (*yrkande 3*). Enligt motionären måste information om alkoholens skador bättre nå fram till kvinnor.

I *motion So616 av Göran Magnusson m.fl. (s, v, kd, c, fp, mp)* begärs tillkännagivande om ungdomars debutålder för alkohol (*yrkande 12*). Motionärerna anför att ungdomstiden skall vara alkoholfri och att lagstiftaren har lagt fast att före 18 års ålder bör man inte dricka alkohol. För att hyfsa alkoholvanorna i ungdomsåren är kombinationen av lagstiftning, attitydbildning och kunskap oöverträffad.

Bakgrund och tidigare behandling

Socialutskottet uttalade sig senast våren 2001 i betänkande 2000/01:SoU8 *Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador*, om alkoholförebyg-

gande åtgärder och forskning. I betänkandet, till vilket hänvisas, ges en bakgrundsbeskrivning av hur frågan behandlats i riksdagen under senare år (s. 18 f.). Vad beträffar frågan om information och opinionsbildning anförde utskottet bl.a. följande (s. 22).

Det svenska samhället står inför en stor utmaning, nämligen att möta en större tillgång på alkoholdrycker. Information och upplysning kommer att spela en central roll i det förebyggande arbetet med anledning av den nya situationen. Utskottet vidhåller sin inställning om vikten av information om bruk, risker och skadeverkningar av alkohol. Enligt utskottets mening är sådan information till barn och ungdom av särskild betydelse. För att motverka de negativa konsekvenserna av en anpassning till EU:s regler och försöka minska alkoholskadorna måste det, enligt utskottet, ske en ökad informationsinsats. Utskottet delar därför bedömningen i propositionen att det informativa och opinionsbildande arbetet på området bör förstärkas, både nationellt och lokalt. En kraftfull opinionsbildande verksamhet bör leda till ett starkare individuellt ansvarstagande när det gäller måttfull alkoholkonsumtion. För att stimulera en utveckling av ett förstärkt sådant arbete bör regeringen, enligt utskottet, samarbeta nära och lyhört med kommuner, landsting, ungdoms- och frivilligorganisationer, arbetsmarknadens parter m.fl. i frågan. Utskottet vill framhålla Systembolagets särskilda informationsansvar rörande alkoholens negativa sidor. Även den nya samarbetskommitté som regeringen skall tillsätta bör svara för en ambitiös opinionsbildning i frågan. Som framgår av redovisningen ovan omfattas kvinnor, även unga kvinnor, av Systembolagets informationsinsats. Utskottet utgår även från att Folkhälsoinstitutets konferens kommer att behandla vikten av att ge även flickor och kvinnor ansvarsfull alkoholinformation.

Aktuella motioner avstyrktes. Till betänkandet fogades i denna del reservationer från dels m och dels fp. Riksdagen följde utskottet.

Vad beträffar insatser för barn och ungdomar anförde utskottet i samma betänkande bl.a. följande (s. 38).

Utskottet delar bedömningen att alkoholförebyggande insatser för barn och ungdomar är särskilt viktiga. Det finns, enligt utskottet, skäl att befara att effekterna av en ökad alkoholkonsumtion i samhället med stor sannolikhet skulle drabba just ungdomar. Utskottet anser därför att insatser som syftar till att förhindra att barn och unga använder alkohol måste stärkas och utvecklas och att åldern för alkoholdebuten måste skjutas upp.

Aktuella motioner avstyrktes. Till betänkandet fogades i denna del en reservation från kd och c. Riksdagen följde utskottet.

I betänkandet anförde utskottet beträffande vård och behandling bl.a. följande (s. 19).

För en väl fungerande missbrukarvård krävs kunskaper om missbruk, vårdbehov samt kvalitet i och effekter av olika insatser. Missbrukarvården har det sista decenniet genomgått stora förändringar, och det finns ett stort behov av ytterligare kunskap på området särskilt vad gäller resurser, insatser och resultat. Utskottet ser därför positivt på det arbete som Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse (SiS) utför på uppdrag av re-

geringen för att kunskapssamla inom området med syfte att höja kvaliteten på och komma till rätta med vissa brister inom missbrukarvården. Utskottet vill i sammanhanget peka på den studie SBU nyligen avslutat vad gäller behandling av alkohol- och narkotikamissbrukare.

Aktuella motioner avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:144).

I samma betänkande behandlade utskottet ett motionsyrkande med likartat innehåll som det motion 2000/01:So396 (v) yrkande 4. Utskottet anförde i sin bedömning (s. 33) bl.a. att det, i likhet med Folkhälsoinstitutet och Nationella folkhälsokommittén, även ville lyfta fram betydelsen av att forskningen, bl.a. på alkoholområdet, har ett genderperspektiv.

Aktuella motioner avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Regeringen har i *proposition 2000/01:20 Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador*, i samband med förslaget om lördagsöppet på Systembolaget, uttalat (s. 29) att konsekvenserna av lördagsöppet i systembolagsbutikerna skall följas löpande av Statens folkhälsoinstitut inom ramen för dess uppföljnings- och utvärderingsansvar och omfatta såväl effekter på folkhälsan som effekter på misshandels- och brottsutveckling. Utskottet (bet. 2000/01:SoU19) delade regeringens uppfattning och anförde att det noggrant bör följas hur lördagsöppet påverkar folkhälsan samt vilka effekter öppethållandet får på brottsutvecklingen. Konsekvenserna av lördagsöppet i systembolagsbutikerna borde därför, som regeringen angett, fortlöpande följas av Statens folkhälsoinstitut.

Professor Thor Norström vid institutet för social forskning, Stockholms universitet, och *professor Ole-Jørgen Skog* vid senter før høyere studier, Det norske videnskapsakademi, har på regeringens och Systembolaget AB:s uppdrag gjort en utvärdering av Systembolagets försöksverksamhet med lördagsöppna systembutiker i vissa län. Forskarna har i maj 2001 presenterat en slutrapport som omfattar 12 månaders försöksverksamhet.

Statens folkhälsoinstitut har fått i uppdrag att i samverkan med Skolverket och i samråd med Svenska Kommunförbundet analysera vilka åtgärder som kan vidtas för att stärka den alkoholskadeförebyggande verksamheten i skolan. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2002.

Av direktiven för *Alkoholkommittén* (dir. 2001:22) framgår att ett särskilt prioriterat delmål vid genomförandet av den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador bl.a. är att skjuta upp alkoholdebuten.

Förebyggande av alkoholskador behandlas även i den till riksdagen nyligen lämnade *propositionen 2001/02:91 Nationell narkotikahandlingsplan*. Regeringen anför därvid vad beträffar forskning om förebyggande frågor bl.a. följande (s. 72).

Enligt regeringens bedömning kan alkoholskadeförebyggande insatser inte separeras från annat drogförebyggande arbete. Därför är det viktigt att kunskapen ökar om hur sambandet mellan alkohol och andra droger ser ut. Den nuvarande trenden att kombinera alkohol med andra droger

måste ges stor uppmärksamhet. I detta sammanhang bör orsaker till det ökande berusningsdrickandet och i vad mån alkohol och narkotika används i självmedicinerande syfte belysas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet behandlade senast i betänkande 2000/01:SoU8 motionsyrkanden gällande information och opinionsbildning. Utskottet vidhåller sin inställning såsom den redovisades där. Utskottet anser således att bl.a. en kraftfull opinionsbildande verksamhet bör leda till ett starkare individuellt ansvarstagande när det gäller måttfull alkoholkonsumtion. Med utgångspunkt i de direktiv som Alkoholkommittén givits torde enligt utskottets mening förutsättningarna för att skapa en sådan verksamhet vara goda. Motionerna So275 (m) yrkande 4, So497 (fp) yrkande 3, So505 (kd) yrkande 3, So612 (kd) yrkande 13 och So616 yrkande 12 (s, v, kd, c, fp, mp) är i allt väsentligt tillgodosedda med det anförda.

Som utskottet tidigare uttalat bör konsekvenserna av lördagsöppet på Systembolaget fortlöpande följas av Statens folkhälsoinstitut. Motion So612 (kd) yrkande 12 får härigenom anses tillgodosedd.

Utskottet finner även anledning att ånyo framhålla vikten av att forskningen bl.a. på alkoholområdet har ett genderperspektiv. Med det anförda får även motion So396 (v) yrkande 4 anses tillgodosedd.

Detaljhandelsmonopolet, åldersgränser m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett antal motionsyrkanden gällande avskaffande av respektive möjlighet att göra undantag från Systembolagets detaljhandelsmonopol. Utskottet vidhåller att detaljhandelsmonopolet är ett av de viktigaste inslagen i den svenska alkoholpolitiken och att det därför inte bör upphävas eller att man medger undantag från det. Riksdagen bör vidare, främst med hänvisning till tidigare ställningstaganden, avslå ett antal motionsyrkanden gällande dels möjlighet för andra än Systembolaget att anordna auktion m.m. av alkoholdrycker, dels alkohollagens åldersgränser och dels Systembolagets s.k. bassortiment.

Jämför reservationerna 10–14 (m).

I *motion So275 av Chris Heister m.fl. (m)* yrkas att riksdagen beslutar om avveckling av detaljhandelsmonopolet (*yrkande 6*). Motionärerna anför att det är en oförenlig uppgift att minska tillgängligheten till alkohol och samtidigt gå med vinst, öka servicen och göra tillgängligheten större. Vidare snedvrider monopolet konkurrensen då etablering och placering av systembutiker har stor betydelse för utvecklingen av annan kommersiell verksamhet. Ett ytterligare skäl att avskaffa Systembolagets monopol är, enligt motionärerna, att

den bristande tillgängligheten sannolikt bidrar till att den illegala marknaden är så stor. En avveckling av Systembolagets monopol torde därför medföra en dramatisk övergång från illegal till legal alkohol. Yrkanden som syftar till detaljhandelsmonopolets avveckling framförs även i *motionerna So214 av Sten Andersson (-), So217 av Margareta Cederfelt (m), So255 Maud Eken-dahl och Elisabeth Nyström (båda m), samt So281 av Bertil Persson (m)*.

I *motion So275 (m)* yrkas ändring i alkohollagen angående bl.a. auktioner och provning (*yrkande 13 delvis*). Motionärerna anför att de med tillfredsställelse ser att möjlighet för sprit-, vin- och starkölsauktioner har införts liksom möjlighet för provning av alkoholdrycker. Enligt motionärernas uppfattning finns det dock ingen alkoholpolitisk mening i att begränsa dessa rättigheter till Systembolaget AB utan även partihandlare, auktionsfirmor m.fl. bör ges sådana möjligheter.

I *motion So242 av Per Bill (m)* begärs tillkännagivande om gårdsförsäljning av egenproducerat vin. Motionären anser att undantag från detaljhandelsmonopolet bör kunna göras vad beträffar gårdsförsäljning av egenproducerat vin. Även i *motion So541 av Roy Hansson (m)* begärs tillkännagivande om tillåtande av gårdsförsäljning av vin.

I *motion So430 av Gunnar Axén (m)* yrkas tillkännagivande om behovet av snara åtgärder för att rädda landets mindre bryggerier. Motionären anför att Systembolagets beslut att kraftigt begränsa sitt sortiment av bl.a. öl kommer att slå mycket hårt mot många små svenska ölbryggerier.

I *motion So556 av Rune Berglund och Berit Andnor (båda s)* begärs tillkännagivande om Systembolagets bassortiment. Motionärerna anser att butiker i en region som har lokala eller regionala bryggerier inom sitt försäljningsområde skall få anse att dessa bryggeriers ölsorter tillhör bassortimentet.

I *motion So275 (m)* begärs tillkännagivande om sänkt åldersgräns till 18 år vid detaljhandel och resandeförsel av alkoholdrycker (*yrkande 7*). Enligt motionärernas uppfattning måste åldersgränserna anpassas nedåt.

I *motion So221 av Margareta Cederfelt (m)* begärs tillkännagivande om att åldersgränsen för inköp av alkoholhaltiga drycker skall jämföras med myndighetsåldern.

I *motion So320 av Magnus Jacobsson (kd)* begärs tillkännagivande om den svenska alkoholpolitiken. Motionären anför att livsmedelshandeln bör ges tillfälle att bidra med sina kunskaper och synpunkter på hur den, kontrollerad av socialnämnderna, skall kunna etablera alkoholförsäljning. Inför monopolets avveckling är det enligt motionären vidare nödvändigt att Systembolagets framtida konkurrenter ges tillfälle att verka på samma villkor och med respekt för den svenska traditionen, dvs. försiktighet i reklam och efterlevande av åldersgränser. Vidare bör regeringen ges i uppdrag att se över åldersgränsen för inköp av alkohol på Systembolaget.

I *motion So517 av Sven-Erik Österberg (s)* begärs tillkännagivande om åldersgränser för krogbesök. Motionären anser det rimligt att en person får

tillträde till krogen under det år man fyller 18. Det skulle öka möjligheterna för ungdomar i samma klass att roa sig tillsammans, oavsett vilket tid på året man är född.

Bakgrund och tidigare behandling

Enligt 5 kap. 1 § alkohollagen (1994:1738) skall det för detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl finnas ett särskilt för ändamålet bildat aktiebolag (detaljhandelsbolaget) som staten äger. Av 5 kap. 2 § framgår att endast detaljhandelsbolaget får bedriva detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl. Enligt 3 kap. 8 § alkohollagen får vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl varor inte säljas eller annars lämnas ut till den som inte har fyllt 20 år. Motsvarande gäller vid detaljhandel med öl och servering av alkoholdrycker i fråga om den som inte fyllt 18 år. Av 4 kap. 2 § andra stycket alkohollagen framgår att spritdrycker, vin och starköl får föras in i landet av resande som fyllt 20 år.

Motioner rörande dels avskaffande av detaljhandelsmonopolet, dels förändringar av åldersgränserna i alkohollagen har behandlats av utskottet vid ett stort antal tillfällen och senast i *betänkande 2000/01:SoU19 Vissa ändringar i alkohollagen*. Utskottet uttalade därvid att det vidhöll tidigare ställningstagande och inte var berett att ta något initiativ till någon ändring av den aktuella bestämmelsen i alkohollagen om åldersgränser (s. 40). Utskottet uttalade också att det vidhöll att Systembolagets detaljhandelsmonopol är ett av de viktigaste inslagen i den svenska alkoholpolitiken och att det därför inte bör upphävas (s. 40). Aktuella motioner avstyrktes. Mot utskottets beslut reserverade sig m. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:260).

I samma betänkande uttalade utskottet beträffande auktioner och provning av alkoholdrycker bl.a. följande (s. 15).

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att ge Systembolaget rätt att sälja alkoholdrycker vid auktion för annans räkning. Under förutsättning att dessa auktioner i princip endast kommer att omfatta värdefulla samlarobjekt torde detta inte medföra några alkoholpolitiska olägenheter. Eftersom auktion är en form av detaljhandel bör auktioner, enligt utskottet, endast anordnas genom detaljhandelsbolagets försorg. Utskottet har heller inga invändningar mot regeringens förslag att också ge Systembolaget rätt att mot betalning ordna provningar av alkoholdrycker för allmänheten. Möjligheten att ordna sådana provningar bör enligt utskottet dock öppnas enbart för detaljhandelsbolaget. En sådan verksamhet ligger i linje med bolagets strävan att förmedla en god dryckeskultur och torde heller inte ha någon negativ inverkan på alkoholpolitiken.

Aktuella motioner avstyrktes. Mot utskottets beslut reserverade sig m. Riksdagen följde utskottet.

Frågan om gårdsförsäljning av vin har berörts av *socialministern* i interpellation (1999/2000:406). I svaret (snabbprotokoll 1999/2000:114) anförde socialministern bl.a. följande.

Systembolagets detaljhandelsmonopol är ett viktigt alkoholpolitiskt instrument för att Sverige ska kunna ha en kontrollerad och ansvarsfull försäljning av alkohol. Att luckra upp detta monopol genom att låta privata vinproducenter bedriva detaljhandel kommer att resa krav även från bryggerier, spritproducenter och partihandlare att också de ska få utöva detaljhandel med alkoholdrycker. Att endast inhemska vinproducenter får bedriva detaljhandel diskriminerar utländska vinproducenter att få tillgång till den svenska marknaden på samma villkor som svenska producenter. Jag är därför inte beredd att föreslå någon ändrad lagstiftning så att det blir möjligt för svenska vinproducenter att vid egen gårdsbutik sälja sina produkter direkt till konsument.

Från *Systembolaget* har inhämtats att införandet av bassortimentet inte kommer att innebära att antalet varor i det totala sortimentet minskar. Bassortimentet utgörs av ett enhetligt minimiutbud, i dag 362 artiklar som garanterat skall finnas i alla butiker i hela landet. Bassortimentet består av de drycker som köps mest i Sverige, inom respektive typ av dryck och/eller prisklass. Beroende på butikens storlek kommer det därutöver att finnas ytterligare ett stort antal varor som baseras på hur kunderna i just den butiken handlar. Oavsett storleken på butiken avgör butikschefen, som förutsätts ha lokalkännedom, ca 20 % av sortimentet.

Frågan om Systembolagets bassortiment har under sommaren 2001 berörts av *socialministern* i svar på fråga för skriftligt svar (2000/01:1553). I svaret har socialministern bl.a. anfört att enligt uppgifter från Systembolaget avser bolaget inte minska antalet varor i sitt totala sortiment. Systembolaget kommer även i fortsättningen att erbjuda alla i landet ett av världens största sortiment av starköl, vin och spritdrycker. Det som nu diskuteras inom Systembolaget är att förändra distributionen av sortimentet så att denna sker så rationellt och effektivt som möjligt och samtidigt ger en bättre och mer lokalt anpassad service än tidigare. Frågan har därefter efter interpellation (2001/02:3) ånyo berörts av *socialministern*. Han har därvid bl.a. anfört att den förändring som nu genomförs inom Systembolaget, och som har prövats vid ca 150 butiker under det senaste året, innebär en ny modell för utveckling av sortimentet som är bättre anpassad till kundernas efterfrågan. Syftet är också att förbättra servicen och göra den mer lokalt anpassad än tidigare.

Enligt 3 kap. 8 § alkohollagen får servering av alkoholdrycker inte ske till den som inte har fyllt 18 år. Någon författningsreglerad åldersgräns för när man över huvud taget äger tillträde till en restaurang föreligger inte.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller att Systembolagets detaljhandelsmonopol är ett av de viktigaste inslagen i den svenska alkoholpolitiken och att det därför inte bör upphävas. Motionerna So214 (-), So217 (m), So255 (m), So275 (m) yrkande 6, So281 (m) och So320 (kd) avstyrks.

Av samma skäl anser utskottet det olämpligt att detaljhandelsmonopolet luckras upp på så sätt att t.ex. gårdsförsäljning av vin tillåts. Utskottet avstyrker därför även motionerna So242 (m) och So541 (m).

Utskottet har tidigare anfört att möjligheten att anordna auktioner respektive provningar av alkoholdrycker bör förbehållas detaljhandelsbolaget, dvs. Systembolaget. Utskottet har inte ändrat uppfattning i denna fråga varför motion So275 (m) yrkande 13 delvis avstyrks.

Vidare vidhåller utskottet tidigare ställningstagande vad beträffar åldersgränserna i alkohollagen och är således inte berett att ta initiativ till ändring av de aktuella bestämmelserna. Följaktligen avstyrker utskottet motionerna So221 (m) och So275 (m) yrkande 7. Utskottet avstyrker även motion So517 (s).

Två motioner behandlar Systembolagets nya sortimentsstyrningssystem, det s.k. bassortimentet. Mot bakgrund av vad som framkommit delar utskottet inte motionärernas farhågor om att det nya sortimentsstyrningssystemet kommer att medföra negativa konsekvenser för de mindre bryggerierna. Något initiativ från riksdagens sida är därför inte befogat. Motionerna So430 (m) och So556 (s) avstyrks.

Serveringsbestämmelser m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden gällande restaurangers öppettider och det s.k. mattvånget främst med hänvisning till tidigare inställning i saken. Vidare bör riksdagen avslå motionsyrkanden gällande dels ändrade skötsamhetskrav för dem som ansöker om serveringstillstånd, dels om ändrade regler för tillfälliga serveringstillstånd. Utskottet vidhåller även i dessa fall sin tidigare inställning i saken. Dessutom bör riksdagen avslå motionsyrkanden gällande förstärkt tillsyn enligt alkohollagen, starkare beaktande av alkoholpolitiska olägenheter vid tillståndsgivningen samt möjligheter till undantag från alkohollagens regler.

Jämför reservationerna 15 och 16 (m), 17 (v) samt 18 och 19 (m).

I motion So275 av Chris Heister m.fl. (m) yrkas beslut om upphävande av lagregleringen av restaurangers öppettider (*yrkande 8*). Vidare yrkar motionärerna att riksdagen beslutar att upphäva det s.k. mattvånget samt att servering av vin, starköl och spritdrycker i foajé till teater och konsertlokal skall tillåtas såväl före som efter föreställning och i pauser (*yrkandena 10 och 11*). Motionärerna anför att förbättrade förutsättningar för att under kontrollerade former servera vin, öl och sprit till rimliga priser möjliggör för restauranger att ersätta drickande i avskildhet och utan social kontroll. Det är därför viktigt att politiken förändras i syfte att ge människor bättre möjligheter att umgås på restauranger, pubar och barer. I motionen yrkas dessutom ändring i alkohollagen gällande dels tillfälliga tillstånd för servering i slutet sällskap (*yrkande 12*), dels om bevisbördan vid ansökan om serveringstillstånd (*yrkande 14*) och dels om förstärkt tillsynsverksamhet i kommunerna (*yrkande 15 delvis*).

Enligt motionärerna är de nyligen beslutade förändringarna av alkohollagen som innebär att innehavare av tillfälligt tillstånd för servering i slutet sällskap endast får köpa spritdrycker, vin och starköl hos Systembolaget AB ett otillbörligt ingrepp i konkurrensen som saknar alkoholpolitisk betydelse. Enligt motionärerna bör de krav alkohollagen ställer på restaurangägare vara tydliga och relevanta, då det annars finns risk för kommunalt godtycke. Enligt motionärerna är det vidare inte rimligt att brott mot brandföreskrifter kopplas till tillståndsgivningen. Reglerna om bokföringskunskap fyller heller ingen alkoholpolitisk funktion. Enligt motionärernas uppfattning skall tillstånd alltid ges om det inte finns något som tydligt talar däremot. Bevisbördan för att någon är olämplig skall ligga på kommunen. Slutligen anför motionärerna att det är viktigt att serveringstillstånd återkallas både snabbt och effektivt i de fall verksamheten inte sköts. För att det skall bli fallet måste kontrollen av att tillståndshavarna följer befintliga regler bli mera effektiv. I dagsläget sköts kommunernas sprittillsyn ofta dåligt, och man ser mer till tillståndshavarens ekonomiska förhållanden än till alkohol tillsynen.

I *motion A317 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* begärs att regeringen kommer med förslag till ändring som innebär att den som har serveringstillstånd och som fälls för brottet olaga diskriminering omedelbart skall få sitt tillstånd indraget och att kommande ansökningar om serveringstillstånd skall behandlas med detta i beaktande (*yrkande 27*).

I *motion So616 av Göran Magnusson m.fl. (s, v, kd, c, fp, mp)* begärs tillkännagivande om serveringstillstånd (*yrkande 8*). Motionärerna, som anser att antalet krogar och platser på krogar sannolikt är för stort, efterlyser ett starkare inslag av alkoholpolitisk prövning av serveringstillstånden.

I *motion So542 av Roy Hansson och förste vice talman Anders Björck (båda m)* begärs tillkännagivande om möjligheter till tillfälliga undantag från alkohollagstiftningen. Motionärerna anför att det inte kan vara motiverat med en lagstiftning som inte medger avsteg vid speciella situationer och under kontrollerade former. Det bör därför i lagstiftningen införas möjligheter för t.ex. länsstyrelsen att medge olika tillfälliga undantag från alkohollagstiftningen. Möjlighet skall därvid föreligga att meddela särskilda föreskrifter för evenemanget.

I *motion So438 av Agneta Lundberg och Göran Norlander (båda s)* begärs tillkännagivande om öppethållande som inte är knutet till serveringstillstånd. Motionärerna anför att det vore önskvärt att kunna ha längre öppethållande efter serveringstidens utgång för att tillfredsställa behovet av längre möjligheter till samvaro och dans.

Bakgrund och tidigare behandling

Enligt 7 kap. 7 § alkohollagen (1994:1738) får serveringstillstånd endast meddelas den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Vid tillståndsprövningen skall särskild hänsyn tas till bl.a. om

sökanden är laglydig. Av 19 § 4 i samma kapitel följer vidare att tillståndet kan återkallas då de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd inte längre föreligger.

Enligt 6 kap. 4 § alkohollagen skall tillståndsmyndigheten, vid prövning av för vilka tider ett serveringstillstånd bör lämnas, särskilt beakta risken för alkoholpolitiska olägenheter. Vidare anförs i 7 kap. 9 § alkohollagen att serveringstillstånd, även om sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för tillstånd, får vägras om serveringen kan befaras medföra olägenheter från alkoholpolitisk synpunkt.

Motionsyrkanden rörande bestämmelserna kring servering har flera gånger tidigare behandlats av utskottet. För en utförlig redovisning av utskottets behandling av motionsyrkanden rörande bl.a. serveringstillstånd, matservering som villkor och servering i teaterfoajéer hänvisas till utskottets betänkande 1999/2000:SoU4 Vissa alkoholfrågor (s. 79 f.). Motionsyrkanden rörande alkohollagens serveringsbestämmelser behandlades senast i betänkande 2000/01:SoU19 Vissa ändringar i alkohollagen. Utskottet anförde därvid, vad gäller serveringstider, bl.a. följande (s. 23).

Enligt utskottets mening bör alljämt serveringstider anges i 6 kap. 4 § alkohollagen. Därmed finns en huvudregel om när alkoholservering kan påbörjas och en sluttid, även om tillståndsmyndigheterna kan avvika från dessa. Att helt ta bort tidsangivelserna ur lagtexten skulle i förlängningen kunna leda till en utveckling där alkoholservering får pågå dygnet runt. Ett problem är dock att alkohollagen saknar kriterier för när de i lagtexten angivna tiderna kan frångås av tillståndsmyndigheten. Mot bakgrund av att de beslutade serveringstiderna i betydande omfattning avviker från de tider som anges i lagtexten bör bestämmelsen, enligt utskottets mening, skärpas. Utskottet ställer sig därför positivt till regeringens förslag att vägledande för tillståndsmyndighetens prövning vid bestämmandet av serveringstid enligt alkohollagen skall vara risken för alkoholpolitiska olägenheter.

Aktuella motioner avstyrktes. Mot utskottets beslut reserverade sig dels m, dels mp. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:260).

Vad beträffar matservering som villkor, servering i teaterfoajéer m.m. anförde utskottet bl.a. följande (s. 26).

Enligt utskottet är restaurangkulturen av vikt när det gäller allmänhetens attityder och hållning till alkohol. Restaurangnäringen har också betydelse för att etablera goda restaurangvanor och ett måttfullt alkoholbruk. Näringen har dock att verka inom alkohollagens ram och bl.a. följa dess serveringsbestämmelser. Utskottet vill här framhålla sambandet mellan utskänkning och matservering som en av de principiellt viktigaste reglerna i den svenska alkohollagstiftningen med syftet att ha en allmänt återhållande effekt på alkoholdrickandet. Utskottet delar därför regeringens bedömning att alkohollagens krav (7 kap. 8 §) på att serveringsstället skall ha ett kök för allsidig matlagning och tillhandahålla lagad mat inte bör ändras. Utskottet vidhåller även sin tidigare uppfattning vad gäller s.k. pausservering.

Aktuella motioner avstyrktes. Mot utskottets beslut reserverade sig m. Riksdagen följde utskottet.

Vad beträffar tillfälliga tillstånd anförde utskottet bl.a. följande (s. 27).

Enligt utskottet kan utvecklingen av försäljningsverksamheten av alkoholdrycker från tillverkare och partihandlare direkt till konsumenter med tillfälliga serveringstillstånd för slutna sällskap i förlängningen undergräva detaljhandelsmonopolets ställning. Utskottet delar därför regeringens bedömning att innehavare av tillstånd för tillfällig servering i slutet sällskap i fortsättningen endast får köpa spritdrycker, vin och starköl hos Systembolaget.

Aktuell motion avstyrktes. Mot utskottets beslut reserverade sig m. Riksdagen följde utskottet.

Vad beträffar lämplighetskravet anförde utskottet bl.a. följande (s. 29).

Enligt utskottet är det särskilt viktigt att lokaler med serveringstillstånd har ett väl fungerande brandskydd. Det ligger i sakens natur att människor som druckit alkohol är mer utsatta vid en brand än de som inte är alkoholpåverkade. En brand i en lokal med serveringstillstånd där gällande brandskyddsbestämmelser inte följts kan därför få förödande följder. Utskottet ställer sig därför bakom regeringens förslag att det bör finnas en direkt koppling mellan brandsäkerhetsfrågor och serveringstillstånd.

Mot bakgrund av de höga krav som i alkohollagen ställs på den som ansöker om serveringstillstånd avseende både personliga och ekonomiska förhållanden bör det, enligt utskottets uppfattning, också vara självklart att brottslig verksamhet som har anknytning till restaurangrörelsen kan leda till att serveringstillståndet ifrågasätts.

Utskottet delar således regeringens bedömning att åsidosättande av brandskyddsföreskrifter och brottslig verksamhet på serveringsstället skall vara självständiga grunder för återkallelse av serveringstillstånd enligt alkohollagen.

Aktuella motioner avstyrktes. Mot utskottets beslut reserverade sig dels m, dels mp. Riksdagen följde utskottet.

I motion So438 (s) aktualiseras frågan om stängningstid som inte hänger samman med serveringstid. I sammanhanget kan nämnas att *Alkoholutredningen* i betänkandet *Bestämmelser om alkoholdrycker (SOU 2000:59)* föreslog att tillståndsmyndigheten skulle besluta om stängningstid. Regeringen delade inte denna uppfattning varför förslaget inte framfördes i den proposition som lämnades till riksdagen med anledning av betänkandet (prop. 2000/01:97). Av propositionen framgår att ett antal remissinstanser avstyrkte förslaget att avskaffa utrymningstiden bl.a. med hänsyn till risken för att gäster gör stora beställningar omedelbart före serveringstidens utgång, risken för servering efter serveringstidens utgång m.m.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin inställning vad beträffar serveringstider och är inte berett att ta initiativ till någon ändring av den aktuella bestämmelsen i 6 kap. 4 § alkohollagen. Utskottet vidhåller även sin inställning att det s.k. mat-

tvånget, dvs. sambandet mellan utskänkning och matsservering, är en av de principiellt viktigaste reglerna i den svenska alkohollagstiftningen. Inte heller har utskottet ändrat uppfattning vad beträffar tillfälliga serveringstillstånd: Innehavare av ett sådant tillstånd bör endast få köpa spritdrycker, vin och starköl hos Systembolaget. Motion So275 (m) yrkandena 8 och 10–12 avstyrks därför. Utskottet avstyrker även motion So438 (s).

Utskottet vidhåller också sin inställning till vilka krav som lämpligen skall ställas på den som skall meddelas serveringstillstånd. Utskottet delar således inte motionärernas uppfattning i motion So275 (m) yrkande 14. Vidare anser utskottet att gällande lagstiftning angående meddelande av tillstånd, innefattande bl.a. en prövning av den sökandes ekonomiska och personliga förhållanden, ger ett tillräckligt skydd mot att personer som gör sig skyldiga till brott erhåller respektive får behålla serveringstillstånd. Motion A317 (v) yrkande 27 avstyrks.

Att det i kommunerna finns en fungerande tillsyn av efterlevnaden av alkohollagen och att kommunerna använder sig av möjligheterna att återkalla tillstånd där detta är befogat är enligt utskottets mening av största vikt. Utskottet anser dock inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av vad som anförts i motion So275 (m) yrkande 15 delvis. Yrkandet avstyrks.

Vid prövning av tillståndsansökningar skall enligt gällande lagstiftning eventuella alkoholpolitiska olägenheter beaktas. Mot denna bakgrund anser utskottet att alkohollagens bestämmelser medger att de hänsyn som motionärerna i motion So616 (s, v, kd, c, fp, mp) yrkande 8 efterlyser beaktas. För det fall utvecklingen på alkoholområdet visar att så inte är fallet utgår utskottet från att regeringen återkommer med förslag till lämpliga åtgärder. Något tillkännagivande med anledning av vad som anförts i motionen är emellertid inte erforderligt. Yrkandet avstyrks.

Att för vissa situationer medge undantag från alkohollagens bestämmelser synes enligt utskottets mening mindre välbetänkt varför utskottet inte kan ställa sig bakom uppfattningen i motion So542 (m). Motionen avstyrks.

Försäljning av folköl

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör, med hänvisning till utskottets tidigare inställning i saken samt Statens folkhälsoinstituts pågående arbete på området, avslå motionsyrkanden gällande bl.a. ålderskontrollen i samband med försäljning av folköl.

Jämför reservationerna 20 (m) och 21 (mp).

I motion So275 av Chris Heister m.fl. (m) begärs tillkännagivande om förstärkt tillsynsverksamhet i kommunerna (yrkande 15 delvis). När det gäller tillsynen över folkölsförsäljningen anser motionärerna att det allt över-

skuggande problemet är bristande ålderskontroll från butikernas sida, vilken i sin tur hänger samman med den ofta obefintliga tillsynen från kommunerna.

I *motion So495 av Matz Hammarström m.fl. (mp)* begärs tillkännagivanden om att tillstånd skall fordras för försäljning av öl klass II, folköl (*yrkande 14*) och om indragande av tillstånd vid försäljning av folköl till ungdom under 18 år (*yrkande 15*). Enligt motionärerna har det slopade kravet på tillstånd för försäljning av folköl resulterat i att drycken blivit än mer lättillgänglig för ungdomar. Efterlevnaden av 18-årsgränsen är vidare mycket dålig. Motionärerna anser därför att tillstånd för försäljning av folköl skall återinföras. Tillståndet bör vara tidsbegränsat så att det återkommande omprövas.

I *motion So616 av Göran Magnusson m.fl. (s, v, kd, c, fp, mp)* begärs tillkännagivande om folköl i allmänna handeln (*yrkande 9*). Motionärerna pekar på att kontrollen av åldersgränsen 18 år är alldeles för slapp varför, i de fall där kontrollen brister, ett omedelbart förbud att sälja öl kombinerat med böter bör övervägas.

Bakgrund och tidigare behandling

Socialutskottet har senast i *betänkande 2000/01:SoU19 Vissa ändringar i alkohollagen* med anledning av att regeringen föreslog ändrade regler beträffande försäljningen av folköl behandlat motionsyrkanden rörande sådan försäljning. Utskottet anförde i sin bedömning bl.a. följande (s. 37 f.).

Ett av den svenska alkoholpolitikens huvudsyften är att skydda ungdomen från alkoholens negativa sidor. Utskottet har tidigare uttryckt sin oro över försäljningen av folköl till ungdomar under 18 år och understrukit vikten av att alkohollagens bestämmelse om åldersgräns för inköp av öl följs och att folkölstillsynen förbättras. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag på området.

Utskottet delar regeringens bedömning att en anmälningsplikt, framför en särskild tillståndsplikt, bör införas för den som bedriver detaljhandel med eller servering av folköl. Förslaget i denna del framstår som rimligt för att effektivisera kontrollen på området. Vidare ställer sig utskottet bakom förslaget om att de som bedriver detaljhandel med eller serverar folköl skall vara skyldiga att utöva egentillsyn över försäljningen och att det skall finnas ett lämpligt program för denna tillsyn. Programmet bör, enligt utskottet, bl.a. innehålla uppgifter om försäljningsrutiner och ange en försäljningsansvarig person över 18 år. För att förbättra den kommunala folkölstillsynen bör kommunerna, som regeringen föreslagit, få ta ut en avgift för tillsynen av dem som bedriver servering av eller detaljhandel med öl. Utskottet tillstyrker således förslaget till ändring i 5 kap. 6 § andra stycket, 7 kap. 13 § tredje stycket samt även förslaget till en ny bestämmelse, 6 kap. 1 a §, i alkohollagen.

Utskottet delar även regeringens bedömning att vid allvarlig eller upprepad försummelse bör möjlighet ges till längre tids förbud mot fortsatt detaljhandel med eller servering av folköl. En sådan kännbar sanktion kan enligt utskottet underlätta den kommunala tillsynen. Utskottet tillstyrker därför förslaget i 7 kap. 21 § andra stycket alkohollagen.

Enligt utskottet behöver de nya reglerna som rör folkölstillsynen följas upp för att man skall se om bristerna när det gäller försäljningen av folköl minskar. Utskottet är därför positivt till att Statens folkhälsoinstitut får i

uppdrag att närmare följa folkölsförsäljningens utveckling när det gäller ungdomar och att utvärdera tillämpningen och effekterna av alkohollagens bestämmelser när det gäller öl.

Aktuella motionsyrkanden avstyrktes. Mot utskottets beslut reserverade sig m. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:260).

Statens folkhälsoinstitut har, för att förbättra ålderskontrollen och för att förhindra langning av folköl, inlett ett samarbete med länsstyrelserna och kommunerna för utveckla formerna för tillsyn och för att komma fram till gemensamma prioriteringar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka att ett av alkoholpolitikens huvudsyften är att skydda ungdomen från alkoholens negativa sidor. I detta sammanhang är det givetvis av största vikt att åldersgränserna vid försäljning av folköl efterlevs. Genom det tillägg i 7 kap. 13 § alkohollagen som infördes den 1 juli 2001 har kommunen möjlighet att ta ut en avgift för att finansiera tillsynen. Härigenom har kommunernas resurser för tillsyn förstärkts. Mot denna bakgrund och då även Statens folkhälsoinstitut följer folkölsförsäljningens utveckling när det gäller ungdomar anser utskottet inte något tillkännagivande erforderligt med anledning av vad som anförs i motion So 275 (m) yrkande 15 delvis. Utskottet noterar vidare att det redan i dag finns möjlighet att förbjuda försäljning av folköl när alkohollagens regler inte efterlevs. Motion So616 (s, v, kd, c, fp, mp) yrkande 9 är därför åtminstone delvis tillgodosedd.

Utskottet vidhåller sitt ställningstagande att en anmälningsplikt är att föredra framför en tillståndsplikt när det gäller bl.a. försäljning av folköl. Motion So495 (mp) yrkandena 14 och 15 avstyrks därför.

Alkoholreklam m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör, främst med hänvisning till utskottets tidigare inställning i saken och aviserade förslag på området, avslå motionsyrkanden gällande bl.a. indirekt alkoholreklam.

Jämför reservationerna 22 (m) och 23 (v, mp).

I *motion So275 av Chris Heister m.fl. (m)* yrkas beslut om upphävande av lagregleringen av marknadsföring och prissättning på restauranger (*yrkande 9*). Motionärerna anför att reglerna i alkohollagen om marknadsföring på serveringsställen samt prissättning är exempel på onödig byråkrati som bör utmönstras ur lagstiftningen.

I *motion So616 av Göran Magnusson m.fl. (s, v, kd, c, fp, mp)* begärs tillkännagivande om restriktiv marknadsföring av alkoholdrycker (*yrkande 5*). Motionärerna anför att reklam för alkohol inte har något annat syfte än att öka konsumtionen.

I motion So629 av Elver Jonsson (fp) yrkas tillkännagivande om stopp för reklam för lättdrycker när alkoholstarkare produkt av samma märke saluföres (yrkande 2).

Bakgrund och tidigare behandling

Enligt 6 kap. 6 § alkohollagen får priser på alkoholdrycker vid servering inte sättas lägre än inköpspriset för varan jämte skäligt tillägg. Priserna skall avvägas så att försäljning av drycker med högre alkoholhalt inte främjas. I 6 kap. 7 § anges att på ett serveringsställe får åtgärder inte vidtas i syfte att förmå någon gäst till inköp av alkoholdrycker.

Regeringen har i *proposition 1998/99:134 Vissa alkoholfrågor m.m.* redovisat gällande reglering av alkoholreklamen och därutöver bl.a. föreslagit att en särskild bestämmelse skall införas om att alkoholreklam inte får rikta sig särskilt till eller skildra barn och ungdomar. I propositionen lämnas även en utförlig redovisning av näringslivets egenåtgärder m.m. Socialutskottet har, vid behandlingen av propositionen i *betänkande 1999/2000:SoU4 Vissa alkoholfrågor* bl.a. behandlat motionsyrkanden gällande indirekt alkoholreklam, varav flera avsåg lättölsreklam som i själva verket ansågs vara reklam för starköl. Utskottet anförde därvid i sin bedömning bl.a. följande (s. 58).

Enligt utskottets uppfattning måste självklart alla kringgåenden av gällande alkoholreklamregler motverkas. Alkoholbranschens eget ansvar är härvidlag mycket stort. Regeringen anför i propositionen (s. 137) att branschen också tar ett större ansvar, bl.a. i denna fråga. Branschens regler har stramats upp senast den 1 juni 1999. Utskottet menar att det för närvarande saknas skäl att, i vidare mån än regeringen föreslagit, genomföra några ändringar av de särskilda bestämmelserna om alkoholreklam. Skulle det emellertid visa sig att branschens åtgärder, särskilt vad gäller indirekt reklam för starkare öl, är otillräckliga får förutsättas att regeringen återkommer till riksdagen i frågan.

Aktuella motioner avstyrktes. Mot utskottets beslut reserverade sig dels v, kd, och mp, dels fp. Riksdagen följde utskottet (rskr. 1999/2000:42).

För en utförlig beskrivning av utskottets tidigare behandling av motioner rörande alkoholreklam, bl.a. innefattande förtäckt starkölsreklam, hänvisas även till *betänkande 2000/01:SoU19 Vissa ändringar i alkohollagen*. I betänkandet anförde utskottet bl.a. följande (s. 42 f.).

Utskottet vidhåller sin inställning vad gäller marknadsföring och prissättning av alkoholdrycker på serveringsställen.

Alkoholpolitiken skall, som utskottet tidigare anført, syfta till att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Särskilt viktigt är att skydda barn och ungdom från alkoholens negativa sidor. Denna grupp har därför ett högt skyddsvärde när det gäller både direkt och indirekt alkoholreklam.

Aktuella motioner avstyrktes. Mot utskottets beslut reserverade sig m. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:260).

Från *Socialdepartementet* har inhämtats att regeringen avvaktar med förslag till åtgärder beträffande indirekt alkoholreklam till dess att Stockholms tingsrätt meddelat dom i målet mellan Konsumentombudsmannen och Gourmet International Products (se bet. 2000/01:SoU8 s. 29 f. och bet. 2000/01:SoU19 s. 42). Efter begäran om förhandsavgörande från Stockholms tingsrätt meddelade EG-domstolen dom i mars 2001.

Från *Stockholms tingsrätt* har upplysts att dom i målet avses att meddelas den 8 februari 2002.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller alltjämt sin inställning beträffande marknadsföring och prissättning av alkoholdrycker. Motion So275 (m) yrkande 9 avstyrks därför.

Alkohollagens olika bestämmelser om marknadsföring till konsumenter är enligt utskottets mening uttryck för att marknadsföring av alkoholdrycker skall ske med restriktivitet. Något tillkännagivande med anledning av motion So616 (s, v, kd, c, fp, mp) yrkande 5 är därför inte erforderligt.

Vad beträffar motion So 629 (fp) yrkande 2 angående indirekt alkoholreklam anser utskottet att riksdagen inte bör ta något initiativ till åtgärder. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Alkoholfrågor i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden gällande representationsrätt, definition av alkoholfritt samt införande av varningstexter på alkoholförpackningar. Utskottet vidhåller sin tidigare inställning vad beträffar representationsrätt och varningstexter och anser vidare att regeringens aviserade förslag gällande definition av alkoholfritt bör avvaktas.

Jämför reservationerna 24 (m) och 25 (kd).

I *motion So275 av Chris Heister m.fl. (m)* yrkas att riksdagen beslutar om ändring i alkohollagen angående bl.a. representation (*yrkande 13 delvis*). Motionärerna anför att de representationsregler som gäller för näringslivet i övrigt också bör gälla partihandlare och att reglerna för varuprover bör lättas upp.

I *motion So396 av Rolf Olsson m.fl. (v)* begärs att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att tydliggöra begreppet alkoholfritt (*yrkande 3*). Motionärerna anser att det behövs en närmare definition av vad som skall få kallas alkoholfritt. De anser att även Sverige bör införa EU:s gräns för vad som anses som alkoholfritt, 0,50 volymprocent. Detta för med sig att lättöl kommer att betraktas som en alkoholhaltig dryck och som det då kan vara olagligt att göra reklam för.

I motion So507 av Tuve Skånberg och Holger Gustafsson (båda kd) begärs att regeringen lägger fram förslag om en lag som föreskriver varningstext på alkoholförpackningar (yrkande 3). En angelägen åtgärd för att ytterligare pressa ned totalkonsumtionen är att förse alkoholförpackningarna med en varningstext av samma typ som redan finns för tobaksförpackningar. Texten bör vara mycket kortfattad och informera om alkoholbrukets risker. Även i motion So469 av Tuve Skånberg (kd) begärs tillkännagivande om varningstexter på alkoholförpackningar.

Bakgrund och tidigare behandling

Socialutskottet behandlade ett motionsyrkande likalydande med det i motion So275 yrkande 13 delvis i *betänkande 2000/01:SoU19 Vissa ändringar i alkohollagen* våren 2001. Utskottet anförde därvid (s. 32) att det alkoholpolitiska syftet med regeln om representation med alkoholdrycker i alkohollagen, nämligen att hålla nere konsumtionen av alkohol, bör understrykas. Utskottet ansåg inte att den aktuella bestämmelsen borde ändras. Motionsyrkandet avstyrktes (reservation m) och riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:260).

För en utförlig genomgång av utskottets behandling av motionsyrkanden rörande varningstexter på alkoholförpackningar hänvisas till utskottets *betänkande 2000/01:SoU8 Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador* (s. 44 f.). Utskottet avstyrkte därvid aktuellt motionsyrkande som var likalydande med de nu aktuella (reservation kd). Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:144).

I 1 kap. alkohollagen finns bestämmelser med definitioner av olika alkoholdrycker. Alkoholutredningen har i sitt betänkande *Bestämmelser om alkoholdrycker* (SOU 2000:59) lämnat förslag om ändrade definitioner för olika alkoholdrycker. Regeringen anför i *proposition 2000/01:97 Vissa ändringar i alkohollagen* (s. 20) att Alkoholutredningens förslag kräver ytterligare utredning och att regeringen med hänsyn härtill väljer att återkomma till denna fråga vid ett senare tillfälle.

Från *Socialdepartementet* har inhämtats att frågan om definitioner för olika alkoholdrycker avses att behandlas i regeringens kommande proposition gällande teknisk sprit m.m. Propositionen beräknas avlämnas till riksdagen under hösten 2002.

I *betänkande 2000/01:SoU19* behandlade utskottet ett motionsyrkande angående definitionen av alkoholfritt som var likalydande med det nu aktuella. Utskottet fann att regeringens kommande förslag beträffande frågan om definitioner för olika alkoholdrycker borde avvaktas och avstyrkte motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin inställning att regeln i alkohollagen om representation inte bör ändras. Motion So275 (m) yrkande 13 delvis avstyrks.

Frågan om definitioner för olika alkoholdrycker avses att behandlas av regeringen i en kommande proposition. Något initiativ från riksdagens sida är därför inte påkallat. Motion So396 (v) yrkande 3 avstyrks.

Den inställning utskottet tidigare redovisat vad beträffar varningstexter på alkoholförpackningar vidhålls varför motionerna So469 (kd) och So507 (kd) yrkande 3 avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Alkoholpolitikens inriktning (punkt 1)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 1. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So275 yrkandena 1 och 16 och avslår motionerna 2001/02:U301 yrkande 49, 2001/02:So396 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So410, 2001/02:So497 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So507 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So616 yrkandena 1, 10 och 11, samt 2001/02:So629 yrkande 3.

Ställningstagande

Sedan den traditionella svenska alkoholpolitiken utformades har stora samhällsförändringar skett. Vi anser att det nu behövs en ny alkoholpolitik då förutsättningarna för den gamla inte längre föreligger. De nya förutsättningarna kan bara hanteras med en väl underbyggd och hos folkets flertal förankrad alkoholpolitik. En sådan ny politik kräver en kombination av samverkande åtgärder. Onödiga begränsningar och krångel måste tas bort. Svartsprit och kriminalitet måste bekämpas genom förstärkta resurser till bl.a. tull och polis. Den legala och beskattade alkoholens tillgänglighet måste öka och dess pris sänkas. Tillsammans så ökar dessa åtgärder risken och minskar vinsten för den kriminella verksamheten.

För att effektivare kunna minska skadorna måste arbetet mot alkoholens skadeverkningar ske mer målinriktat mot vissa riskgrupper och storkonsumenter. Vi har vidare sedan länge hävdat att det bästa sättet att få ett bättre förhållningssätt till alkohol är genom upplysning och information.

I ett gränslöst Europa är en större öppenhet för andra länders traditioner påkallad om Sverige skall kunna påverka alkoholpolitiken. På flera håll i världen pågår arbete med att informera och upplysa om alkoholen utifrån ett öppet och positivt perspektiv. Det främsta exemplet är, enligt vår uppfattning, den kanadensiska delstaten Québec, där en omfattande liberalisering av alkohollagarna har kombinerats med ett omfattande upplysningsarbete. Erfarenheterna från Kanada och även Nya Zeeland visar att man kan liberalisera alkoholpolitiken och samtidigt genom informationsåtgärder m.m. få till stånd en

minskad alkoholkonsumtion. Vad vi nu anfört med anledning av motion So275 (m) yrkandena 1 och 16 bör ges regeringen till känna.

2. Alkoholpolitikens inriktning (punkt 1)

av Ingrid Burman (v) och Rolf Olsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 2. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So396 yrkandena 1 och 2 och avslår motionerna 2001/02:U301 yrkande 49, 2001/02:So275 yrkandena 1 och 16, 2001/02:So410, 2001/02:So497 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So507 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So616 yrkandena 1, 10 och 11, samt 2001/02:So629 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att det är oerhört viktigt att Sverige strävar efter att behålla den traditionellt restriktiva alkoholpolitiken som bygger på ett folkhälsoperspektiv och som innebär begränsningar i tillgänglighet och aktiv användning av prisinstrumentet. Vi anser också att den svenska restriktiva alkoholpolitiken måste upprätthållas och att Sverige bör verka för att påverka EU i denna riktning. Sverige bör inom ramen för EU-samarbetet aktivt driva dels användningen av höjda skatter som prisinstrument, dels begränsad tillgänglighet, inte minst för ungdomar, och dels att reglerna för trafiknykterhetsbrott skärps. Vi anser dessutom att Sverige inom ramen för EU-samarbetet bör verka för begränsning och i förlängningen avveckling av alkoholreklam och marknadsföring av alkohol i EU-länderna. Vad vi nu anfört med anledning av motion So396 (v) yrkandena 1 och 2 bör ges regeringen till känna.

3. Alkoholpolitikens inriktning (punkt 1)

av Chatrine Pålsson (kd) och Lars Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 3. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:So507 yrkandena 1 och 2 och 2001/02:So616 yrkande 1, och avslår motionerna 2001/02:U301 yrkande 49, 2001/02:So275 yrkandena 1 och 16, 2001/02:So396 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So410, 2001/02:So497 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So616 yrkandena 10 och 11, samt 2001/02:So629 yrkande 3.

Ställningstagande

Eftersom Sverige har anslutit sig till WHO:s mål att alkoholkonsumtionen skall minska med minst 25 % från år 1980 till år 2000 är det nu dags att utvärdera vilka åtgärder som vidtagits och hur långt Sverige kommit mot målet. Vi anser vidare att riksdagen skall verka för att fyra ”vita zoner” skapas, dvs. perioder och situationer i livet som skall vara helt alkoholfria: under graviditeten, under barns uppväxt, i trafiken och på arbetsplatsen. I ett framtida Europa måste alkoholdödligheten, särskilt vad beträffar de unga, reduceras. Regeringen bör ta initiativ gentemot WHO:s Europaregion i avsikt att skapa förutsättningar för att de europeiska alkoholkonferenserna skall kunna fortsätta. Dessutom anser vi att Sverige bör agera för en fortsatt offensiv hållning från WHO:s sida när det gäller att implementera en alkoholpolitik som bidrar till ökad folkhälsa. Vad vi nu anfört med anledning av motionerna So507 (kd) yrkandena 1 och 2 och So616 (s, v, kd, c, fp, mp) yrkande 1 bör ges regeringen till känna.

4. Alkoholpolitikens inriktning (punkt 1)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 4. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So616 yrkande 1 och avslår motionerna 2001/02:U301 yrkande 49, 2001/02:So275 yrkandena 1 och 16, 2001/02:So396 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So410, 2001/02:So497 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So507 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So616 yrkandena 10 och 11, samt 2001/02:So629 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att i ett framtida Europa måste alkoholdödligheten, särskilt vad beträffar de unga, reduceras. Regeringen bör ta initiativ gentemot WHO:s Europaregion i avsikt att skapa förutsättningar för att de europeiska alkoholkonferenserna skall kunna fortsätta. Dessutom anser jag att Sverige bör agera för en fortsatt offensiv hållning från WHO:s sida när det gäller att implementera en alkoholpolitik som bidrar till ökad folkhälsa. Vad jag nu anfört med anledning av motion So616 (s, v, kd, c, fp, mp) yrkande 1 bör ges regeringen till känna.

5. Alkoholpolitikens inriktning (punkt 1)

av Kerstin Heinemann (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 5. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:U301 yrkande 49, 2001/02:So497 yrkandena 1 och 2 samt 2001/02:So629 yrkande 3, och avslår motionerna 2001/02:So275 yrkandena 1 och 16, 2001/02:So396 yrkandena 1 och 2, 2001/02:So410, 2001/02:So507 yrkandena 1 och 2, samt 2001/02:So616 yrkandena 1, 10 och 11.

Ställningstagande

Jag anser att den svenska alkoholpolitiken inte längre kommer att kunna begränsa alkoholkonsumtionen, vilket kommer att leda till såväl medicinska som sociala skador. För att begränsa folkhälsoskadorna av en ökad alkoholkonsumtion är det viktigaste som kan göras att sträva efter att upprätthålla den aktiva prispolitiken och detaljhandelsmonopolet så långt det är möjligt. Med tanke på tendensen till att ungdomars konsumtion av alkohol ökar är det synnerligen viktigt att poängtera det alkoholförebyggande arbetet bland yngre. Jag vill också peka på det faktum att drogberoende innebär att missbrukaren upphäver sin egen frihet samtidigt som han eller hon i de flesta fall även skadar andra människor, sin familj eller andra anhöriga. Alkoholmissbruk och drogbruk undergräver vidare förutsättningarna för att ta självständiga och välgrundade beslut. Därför anser jag att den liberala staten i denna fråga, såväl som i andra, bör agera aktivt för att skapa förutsättningar för att alla individer, och inte endast de med goda förutsättningar, skall ha möjlighet att leva självständiga liv. Jag anser vidare att Sverige bör ge stöd till WHO som riktas speciellt till arbetet med att föra ut den alkoholpolitiska handlingsplanen och andra alkoholpolitiska dokument. Vad jag nu anfört med anledning av motionerna U301 (fp) yrkande 49, So497 (fp) yrkandena 1 och 2 samt So629 (fp) yrkande 3 bör ges regeringen till känna.

6. Information och opinionsbildning (punkt 2)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 6. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So275 yrkande 4 och avslår motionerna 2001/02:So497 yrkande 3, 2001/02:So505 yrkande 3, 2001/02:So612 yrkande 13 och 2001/02:So616 yrkande 12.

Ställningstagande

Vi vill peka på att Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) nyligen har visat att miljarder kronor ”slängs” bort i missbrukarvården genom att endast allmän stödbehandling ges. I stället bör kognitiv beteendeterapi, tolvsstegsbehandling, t.ex. Minnesotamodellen, samt strukturerad interaktionell

terapi användas. De unga som är i farozonen för alkoholmissbruk måste mötas och stöttas tydligare. Även här vet vi från SBU:s utvärdering att rätt ställda frågor vid läkarbesök om alkoholvanor är ett effektivt sätt att fånga upp dem som riskerar att hamna i beroende. Nya verksamheter som *Prime For Life*-modellen måste prövas för att möta ungdomsproblemen. För att arbetet skall få tillräckligt genomslag anser vi att ytterligare medel måste tillskjutas till sådan informationsverksamhet som visat sig effektiv i stället för att användas till slentrianmässig verksamhet. Vad vi nu anfört med anledning av motion So275 (m) yrkande 4 bör ges regeringen till känna.

7. Information och opinionsbildning (punkt 2)

av Chatrine Pålsson (kd) och Lars Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 7. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So505 yrkande 3 och 2001/02:So612 yrkande 13 och avslår motionerna 2001/02:So275 yrkande 4, 2001/02:So497 yrkande 3, och 2001/02:So616 yrkande 12.

Ställningstagande

Vi kan konstatera att alltför ungdomar konsumerar mycket alkohol och prövar narkotika. Ett växande problem är också tillverkning och smuggling av illegal sprit. Vi anser att det fordras kraftfulla åtgärder och då måste de ideella organisationerna och deras kunskap tas till vara på bättre sätt än vad som nu sker. Vi anser också att det behövs insatser för att minska flickors alkoholbruk och att information om alkoholens skador måste nå fram bättre till kvinnor. Vad vi nu anfört med anledning av motionerna So505 (kd) yrkande 3 och 612 (kd) yrkande 13 bör ges regeringen till känna.

8. Information och opinionsbildning (punkt 2)

av Kerstin Heinemann (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 8. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So497 yrkande 3 och avslår motionerna 2001/02:So275 yrkande 4, 2001/02:So505 yrkande 3, 2001/02:So612 yrkande 13 och 2001/02:So616 yrkande 12.

Ställningstagande

Alkoholkonsumtionen ökar i Sverige och det även bland ungdomar. Det behövs därför ett brett åtgärdsprogram för att komma till rätta med problemet.

Droginformation, som dessutom är billig, fungerar förebyggande. Jag anser därför att det är oroväckande när alltför många barn inte längre får någon information. Vad jag nu anfört med anledning av motion So497 (fp) yrkande 3 bör ges regeringen till känna.

9. Lördagsöppet (punkt 3)

av Chatrine Pålsson (kd) och Lars Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 9. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So612 yrkande 12.

Ställningstagande

Vi anser att man noga bör följa utvecklingen av lördagsöppna systembolag. Ökat våld i hemmen har konstaterats på flera orter där man har lördagsöppna systembutiker. Utvecklingen av det fullskaleförsök som nu genomförs med lördagsöppna systembolag i hela landet måste därför noga följas. Vad vi nu anfört med anledning av motion So612 (kd) yrkande 12 bör ges regeringen till känna.

10. Systembolagets detaljhandelsmonopol (punkt 5)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 10. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:So214, 2001/02:So217, 2001/02:So255, 2001/02:So275 yrkande 6, och 2001/02:So281 samt avslår motion 2001/02:So320.

Ställningstagande

Vi anser att det är en oförenlig uppgift att minska tillgängligheten till alkohol och samtidigt gå med vinst, öka servicen och göra tillgängligheten större. Dessutom snedvrider detaljhandelsmonopolet konkurrensen även för andra verksamheter då etablering och placering av systembutiker har stor betydelse för utvecklingen av annan kommersiell service. Ett ytterligare skäl att avskaffa Systembolagets monopol är att den bristande tillgängligheten sannolikt bidrar till att den illegala marknaden är så stor. En avveckling av Systembolagets monopol torde därför medföra en dramatisk övergång från illegal till legal alkohol. Däremot är det osannolikt att en avveckling skulle leda till en konsumtionsökning för de egentliga riskgrupperna. Det är alltså mycket som

talat för att detaljhandelsmonopolet avvecklas till förmån för ett system där licensierade butiker får bedriva alkoholförsäljning. Vad vi nu anfört med anledning av motionerna So214 (-), So217 (m), So255 (m), So275 (m) yrkande 6, och So281 (m) bör ges regeringen till känna.

11. Gårdsförsäljning (punkt 6)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 11. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:So242 och 2001/02:So541.

Ställningstagande

Vi anser att med Systembolagets nya sortimentssystem blir de mer ovanliga produkterna, som inhemskt fruktvin och vin, mer svårtillgängliga för kunderna, som inte längre kan välja dem spontant, utan måste planera ett sådant inköp. Att sälja via Systembolaget blir alltså svårt för våra inhemska producenter. För att producenterna av svenskt fruktvin och vin skall ha rimliga möjligheter till avsättning av sina produkter anser vi att undantag från detaljhandelsmonopolet bör kunna göras vad beträffar gårdsförsäljning av egenproducerat vin. Det är därför angeläget att ett regelverk utarbetas så att gårdsförsäljning av lokalt framställt vin blir tillåten i Sverige. Vad vi nu anfört med anledning av motionerna So242 (m) och So541 (m) bör ges regeringen till känna.

12. Auktioner m.m. av alkoholdrycker (punkt 7)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 12. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So275 yrkande 13 delvis.

Ställningstagande

Vi noterar med tillfredsställelse att möjlighet för sprit-, vin- och starkölsauktioner har införts liksom möjlighet för provning av alkoholdrycker. Enligt vår uppfattning saknas det dock alkoholpolitisk mening med att begränsa dessa rättigheter till Systembolaget AB. Vi anser att även partihandlare, auktionsfirmor m.fl. bör ges dessa möjligheter. Vad vi nu anfört med anledning av motion So275 (m) yrkande 13 delvis bör ges regeringen till känna.

13. Åldersgränser (punkt 8)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 13.
Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:So221 och 2001/02:So275 yrkande 7 och avslår motion 2001/02:So517.

Ställningstagande

I Sverige har 18-åringar t.ex. rösträtt och skyldighet att fullgöra militärtjänst. Vi anser därför att det saknar all logik att en ung person inte har rätt att köpa alkohol på Systembolaget AB förrän vid 20 års ålder trots att myndighetsåldern är 18 år. Detta förhållande medför att unga människor har svårt att ta lagstiftningen på allvar. Åldersgränsen för inköp av alkohol bör i konsekvensens namn jämföras med myndighetsåldern. Detta bör även gälla vid resandeinförsel av alkohol till Sverige. Vad vi nu anfört med anledning av motionerna So221 (m) och So275 (m) yrkande 7 bör ges regeringen till känna.

14. Bassortiment (punkt 9)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 14.
Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So430 och avslår motion 2001/02:So556.

Ställningstagande

Systembolaget har beslutat att kraftigt begränsa sitt sortiment av bl.a. öl. Små och nystartade bryggerier ges då ingen möjlighet att få in sina produkter i Systembolagets begränsade sortiment. Därmed ges dessa bryggerier ingen möjlighet att utvecklas och växa, utan de kommer att slås ut och många arbetstillfällen kommer att gå förlorade. Vi anser därför att det föreligger ett behov av snara åtgärder för att rädda landets mindre bryggerier. Vad vi nu anfört med anledning av motion So430 (m) bör ges regeringen till känna.

15. Serveringstider (punkt 10)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 15. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So275 yrkandena 8 och 10–12 och avslår motion 2001/02:So438.

Ställningstagande

Vi anser att regleringen av restaurangernas öppettider bör avskaffas. Reglerade stängningstider är direkt kontraproduktiva genom att utrymme då skapas för olika former av olaglig klubbverksamhet. Vidare bör det s.k. mattvånget upphävas. Dessutom anser vi att servering av vin, starköl och spritdrycker i foajé till teater och konsertlokal bör tillåtas såväl före som efter föreställning och i pauser. Förbättrade förutsättningar att under kontrollerade former servera vin, öl och sprit till rimliga priser, möjliggör för restauranger att ersätta drickande i avskildhet och utan social kontroll. Det är därför enligt vår uppfattning viktigt att politiken förändras i syfte att ge människor bättre möjligheter att umgås på restauranger, pubar, barer och teatrar.

De nyligen beslutade förändringarna av alkohollagen som innebär att innehavare av tillfälligt tillstånd för servering i slutet sällskap endast får köpa spritdrycker, vin och starköl hos Systembolaget AB är enligt vår uppfattning ett otillbörligt ingrepp i konkurrensen som saknar alkoholpolitisk betydelse. Vad vi nu anfört med anledning av motion So275 (m) yrkandena 8 och 10–12 bör ges regeringen till känna.

16. Lämplighetskravet (punkt 11)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 16. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So275 yrkande 14 och avslår motion 2001/02:A317 yrkande 27.

Ställningstagande

Vi anser att de krav alkohollagen ställer på restaurangägare skall vara tydliga och relevanta, då det annars finns risk för kommunalt godtycke. Vi anser vidare att det inte är rimligt att brott mot brandföreskrifter kopplas till tillståndsgivningen. Inte heller fyller reglerna om bokföringskunskap någon

alkoholpolitisk funktion. Vi anser att tillstånd alltid skall ges om det inte finns något som tydligt talar däremot. Vidare skall bevisbördan för att någon är olämplig ligga på kommunen. Vad vi nu anfört med anledning av motion So275 (m) yrkande 14 bör ges regeringen till känna.

17. Lämplighetskravet (punkt 11)

av Ingrid Burman (v) och Rolf Olsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 17. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:A317 yrkande 27 och avslår motion 2001/02:So275 yrkande 14.

Ställningstagande

Enligt alkohollagen får serveringstillstånd endast meddelas den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheter i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. I samband med prövningen av ansökan görs också en lämplighetsprövning som utgår ifrån om den sökande är laglydig och benägen att fullgöra sina uppgifter mot det allmänna. Mot denna bakgrund anser vi att riksdagen bör begära att regeringen lägger fram förslag till ändring av alkohollagen av innebörd att den tillståndshavare som fälls för brottet olaga diskriminering omedelbart skall få sitt tillstånd indraget och att kommande ansökningar om serveringstillstånd skall behandlas med detta i beaktande. Vad vi nu anfört med anledning av motion A317 (v) yrkande 27 bör ges regeringen till känna.

18. Förstärkt tillsyn m.m. (punkt 12)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 18. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So275 yrkande 15 delvis.

Ställningstagande

Vi anser det viktigt att serveringstillstånd kan återkallas både snabbt och effektivt i de fall där verksamheten inte sköts. För att detta skall fungera måste kontrollen av att tillståndshavarna följer befintliga regler bli mera effektiv. I dagsläget sköts kommunernas sprittillsyn ofta dåligt och man ser mer till tillståndshavarens ekonomiska förhållanden än till alkoholtillsynen. Vad

vi nu anfört med anledning av motion So275 (m) yrkande 15 delvis bör ges regeringen till känna.

19. Undantag från alkohollagens bestämmelser (punkt 14)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 19.
Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So542.

Ställningstagande

Vi anser inte att det kan vara motiverat med en lagstiftning som inte medger avsteg vid speciella situationer och under kontrollerade former. Därför bör i alkohollagen införas möjligheter för t.ex. länsstyrelsen att medge olika tillfälliga undantag från alkohollagstiftningen. Ett konkret exempel är att det borde vara rimligt att göra ett tillfälligt undantag för den s.k. Gotlandsdrickan, så att denna kulturhistoriska dryck kan serveras vid medeltidsveckan i Visby. Vi anser att det måste anses bättre att detta sker under ordnade former än att det sker i löndom. Möjlighet skall därvid föreligga att meddela särskilda föreskrifter för evenemanget. Vad vi nu anfört med anledning av motion So542 (m) bör ges regeringen till känna.

20. Tillsyn över folkölsförsäljning (punkt 15)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 20.
Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So275 yrkande 15 delvis och avslår motion 2001/02:So616 yrkande 9.

Ställningstagande

När det gäller tillsynen över folkölsförsäljningen anser vi att det allt över-skuggande problemet är bristande ålderskontroll från butikernas sida, vilken i sin tur hänger samman med den ofta obefintliga tillsynen från kommunerna. Enligt länsstyrelsernas rapporter bedriver många kommuner ingen tillsyn alls för handel med folköl. Ett bättre samarbete mellan kommuner och handel måste enligt vår uppfattning anses utgöra en nödvändig förutsättning för att ålderskontrollen skall fungera. Vi vill i detta sammanhang peka på att handeln

själv utvecklar metoder för ålderskontroll. Vad vi nu anfört med anledning av motion So275 (m) yrkande 15 delvis bör ges regeringen till känna.

21. Tillståndsplikt (punkt 16)

av Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 21.
Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So495 yrkandena 14 och 15.

Ställningstagande

Det slopade kravet på tillstånd för försäljning av folköl har resulterat i att drycken blivit än mer lättillgänglig för ungdomar. Efterlevnaden av 18-årsgränsen är också mycket dålig. Därför anser jag att tillstånd för försäljning av folköl bör återinföras, och tillståndet bör vara tidsbegränsat så att det återkommande kan omprövas. Vad jag nu anfört med anledning av motion So495 (mp) yrkandena 14 och 15 bör ges regeringen till känna.

22. Ändrade regler för marknadsföring m.m. (punkt 17)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 22.
Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So275 yrkande 9 och avslår motion 2001/02:So616 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att reglerna i alkohollagen om marknadsföring på serveringsställen samt prissättning är exempel på onödig byråkrati som bör utmönstras ur lagstiftningen. Vad vi nu anfört med anledning av motion So275 (m) yrkande 9 bör ges regeringen till känna.

23. Ändrade regler för marknadsföring m.m. (punkt 17)

av Ingrid Burman (v), Rolf Olsson (v) och Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 23. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So616 yrkande 5 och avslår motion 2001/02:So275 yrkande 9.

Ställningstagande

Vi anser att reklam för alkohol endast har till syfte att öka konsumtionen. Alkoholreklamen står därför i bjärt kontrast till målet för alkoholpolitiken. Därför anser vi att det är viktigt med en restriktiv marknadsföring av alkoholdrycker. Vad vi nu anfört med anledning av motion So616 (s, v, kd, c, fp, mp) yrkande 5 bör ges regeringen till känna.

24. Representation (punkt 19)

av Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 24. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:So275 yrkande 13 delvis.

Ställningstagande

Vi anser att reglerna om representation i alkohollagen bör ändras så att de representationsregler som gäller för näringslivet i övrigt också bör gälla parti-handlare. Dessutom bör reglerna för varuprover lättas upp. Vad vi nu anfört med anledning av motion So275 (m) yrkande 13 delvis bör ges regeringen till känna.

25. Varningstexter (punkt 21)

av Chatrine Pålsson (kd) och Lars Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 25. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:So469 och 2001/02:So507 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att en angelägen åtgärd för att ytterligare pressa ned totalkonsumtionen är att förse alkoholförpackningarna med en varningstext av samma typ som redan finns för tobaksförpackningar. Texten bör vara mycket kortfattad och informera om alkoholbrukets risker. Vad vi nu anfört med anledning av motionerna So469 (kd) och So507 (kd) yrkande 3 bör ges regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttrande. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Svensk alkoholpolitik i EU (punkt 1)

av Marianne Samuelsson (mp).

Miljöpartiet står bakom regeringens huvudinriktning av alkoholpolitiken men vill ändå ge ytterligare några exempel på hur Sverige bör driva på arbetet inom EU på det alkoholpolitiska fältet. Vid ministerrådsmöten i EU är det nödvändigt att slå fast att alkoholpolitiken inte i första hand är en näringsfråga utan en folkhälsofråga och skall behandlas i konsekvens med detta. Sverige måste därutöver kräva en fullgod och jämförbar statistik över alkoholproblemen i alla EU-länder, som också innefattar hälso- och sjukvårdskostnader och bör också kräva att EU:s ungdomsprogram skall vara drogfria. Så länge skillnader föreligger mellan länder i unionen och i förhållande till länder utanför unionen skall det också vara möjligt för enskilda länder att ha restriktiva införselregler. Enligt vår mening bör Sverige dessutom verka för begränsning och i förlängningen avveckling av alkoholreklam och marknadsföring av alkohol. Slutligen bör Sverige inom EU verka för lägre promillegränser i trafiken.

I Europa dör årligen 55 000 unga under 29 år till följd av alkoholrelaterade skador. Det framgår av en WHO-rapport som bl.a. diskuterades på den WHO-konferens som regeringen var värd för under ordförandeskapet i EU. Konferensen var en uppföljning av 1995 års konferens i Paris. Tyngdpunkten lades på ungdom och alkohol, och det var säkert en riktig bedömning. Samtidigt känns de 55 000 unga för tidigt döda som ett utslag av att vuxenvärlden inte vill eller kan skapa kontroll över ungas tillgång till alkohol. I ett framtida Europa måste alkoholdödligheten reduceras, och då med särskild betoning på de unga. Vidare bör enligt vår mening regeringen ta initiativ gentemot WHO:s Europaregion i avsikt att skapa förutsättningar så att de europeiska alkoholkonferenserna kan fortsätta. Ett femårsintervall är en lämplig tidsrymd. WHO:s Europaregion har under många år varit offensiv i sitt agerande och European Alcohol Action Plan är det senaste exemplet på detta. Nu finns indikationer på att offensiven kan komma att dras ner. Vi anser därför att Sverige bör agera för en fortsatt offensiv hållning från WHO:s sida när det gäller att implementera en alkoholpolitik som bidrar till en ökad folkhälsa.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:So214 av Sten Andersson (-):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försäljning av alkoholprodukter.

2001/02:So217 av Margareta Cederfelt (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa Systembolagets monopol avseende försäljning av alkoholhaltiga drycker.

2001/02:So221 av Margareta Cederfelt (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att åldersgränsen för inköp av alkoholhaltiga drycker skall jämföras med myndighetsåldern.

2001/02:So242 av Per Bill (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om gårdsförsäljning av egenproducerat vin.

2001/02:So255 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avveckling av Systembolagets detaljhandelsmonopol.

2001/02:So275 av Chris Heister m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny svensk alkoholpolitik.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om effektivare evidensbaserad information om alkohol och om risker samt om evidensbaserade åtgärder i alkoholförebyggande arbete.
6. Riksdagen beslutar om avveckling av detaljhandelsmonopolet i enlighet med vad som anförs i motionen.
7. Riksdagen beslutar om sänkt åldersgräns till 18 år vid detaljhandel och resandeförsel av alkoholdrycker i enlighet med vad som anförs i motionen.
8. Riksdagen beslutar upphäva lagregleringen av restaurangers öppettider i enlighet med vad som anförs i motionen.
9. Riksdagen beslutar upphäva lagregleringen av marknadsföring och prisättning på restauranger i enlighet med vad som anförs i motionen.

10. Riksdagen beslutar upphäva det s.k. mattvånget i enlighet med vad som anförs i motionen.
11. Riksdagen beslutar tillåta servering av vin, starköl och spritdrycker i foajé till teater eller konsertlokal såväl före som efter föreställning och i pauser.
12. Riksdagen beslutar om sådan ändring i alkohollagen gällande tillfälliga tillstånd för servering i slutet sällskap som anförs i motionen.
13. Riksdagen beslutar om sådan ändring i alkohollagen angående auktioner, provning samt representation som anförs i motionen.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bevisbördan vid ansökan om serveringstillstånd.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en förstärkt tillsynsverksamhet i kommunerna.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alkoholpolitiken i ett gränslöst Europa.

2001/02:So281 av Bertil Persson (m):

Riksdagen beslutar att avskaffa Systembolagets monopol.

2001/02:So320 av Magnus Jacobsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om den svenska alkoholpolitiken.

2001/02:So396 av Rolf Olsson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den alkoholpolitiska inriktningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om svensk alkoholpolitik i EU.
3. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att tydliggöra begreppet alkoholfritt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alkoholforskning och genusperspektiv.

2001/02:So410 av Nils-Erik Söderqvist och Berndt Ekholm (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillskapandet av aktiviteter för mångkulturella grupper.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att organisationerna ges stöd för att skapa alkoholfria miljöer för invandrare och flyktingar.

2001/02:So430 av Gunnar Axén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av snara åtgärder för att rädda landets mindre bryggerier.

2001/02:So438 av Agneta Lundberg och Göran Norlander (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om öppethållande som inte är knutet till serveringstillstånd.

2001/02:So469 av Tuve Skånberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om varningstexter på starkölsförpackningar, vin- och spritflaskor.

2001/02:So495 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillstånd skall fordras för försäljning av öl klass II, folköl.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om indragande av tillstånd vid försäljning av folköl till ungdom under 18 år.

2001/02:So497 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om beroende och missbruk.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alkohol.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om satsningar på att minska yngres missbruk.

2001/02:So505 av Tuve Skånberg och Holger Gustafsson (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av insatser för att minska flickors alkoholbruk.

2001/02:So507 av Tuve Skånberg och Holger Gustafsson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvärdera hur Sverige uppfyllt åtagandet att verka för att alkoholkonsumtionen skall minska med 25 % mellan 1980 och 2000.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att skapa alkoholfria perioder och situationer, s.k. vita zoner.

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om en lag som föreskriver varningstext på alkoholförpackningar.

2001/02:So517 av Sven-Erik Österberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åldersgränser för krogbesök.

2001/02:So541 av Roy Hansson (m):

Riksdagen beslutar att tillåta gårdsförsäljning av lokalt framställt vin.

2001/02:So542 av Roy Hansson och förste vice talman Anders Björck (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheter till tillfälliga undantag från alkohollagstiftningen.

2001/02:So556 av Rune Berglund och Berit Andnor (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Systembolagets bassortiment.

2001/02:So612 av Lars Gustafsson m.fl. (kd):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att noga följa utvecklingen av lördagsöppna systembolag.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alkohol och andra droger.

2001/02:So616 av Göran Magnusson m.fl. (s, v, kd, c, fp, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om internationell alkoholpolitik.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om restriktiv marknadsföring av alkoholdrycker.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om serveringstillstånd.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folköl i allmänna handeln.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alkoholens kostnader.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alkohol och sjukvård.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ungdomars debutålder för alkohol.

2001/02:So629 av Elver Jonsson (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stopp för reklam för lättdrycker när alkoholstarkare produkt av samma märke saluförs.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige ger stöd till Världshälsoorganisationen som riktas speciellt till arbetet med att föra ut den alkoholpolitiska handlingsplanen och andra alkoholpolitiska dokument.

2001/02:U301 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

49. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bättre hävda svensk alkoholpolitik.

2001/02:A317 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

27. Riksdagen begär att regeringen kommer med förslag till ändring som innebär att den som har serveringstillstånd och som fälls för brottet olaga diskriminering omedelbart skall få sitt tillstånd indraget och att kommande ansökningar om serveringstillstånd skall behandlas med detta i beaktande.